

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Taxation Authority

ОМЈА Билтен

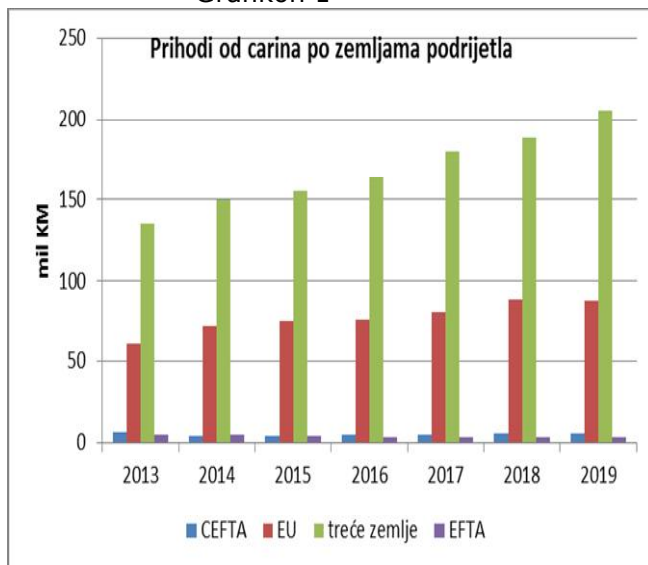

Broj
Број
Number **176/177**

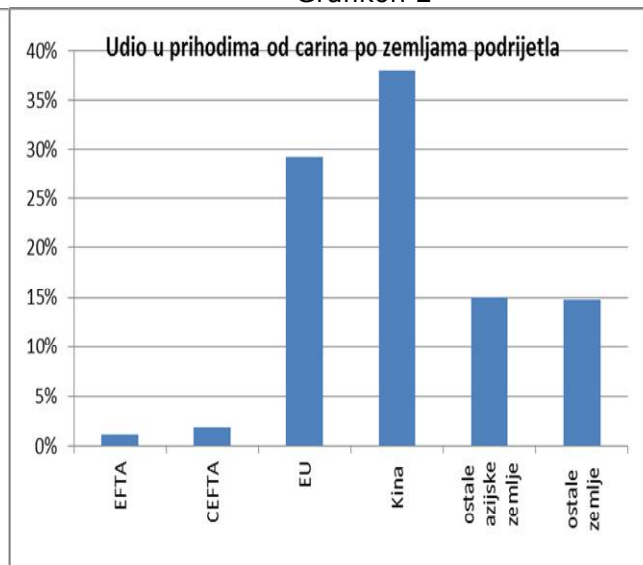
U fokusu...

U siječnju 2020. nastavljen je pozitivan trend u naplati prihoda od carina iz prosinca 2019.godine. Prema preliminarnom izvještaju UNO rast naplate prihoda od carina je bio 2%. Iako su prihodi od carina izgubili svoju značajnost koju su imali u prošlosti za financiranje proračuna svih razina vlasti (u 2006. udio prihoda od carina u prihodima od neizravnih poreza je iznosio 13%, a u 2019. tek 4,6%) za fiskalnu konsolidaciju vlada u BiH i dalje su značajan izvor prihoda, te svako ozbiljnije smanjenje može dovesti do destabilizacije proračuna.

Grafikon 1

Grafikon 2

Carine se naplaćuju na uvoz roba iz trećih zemalja i ograničen opseg roba iz EU/CEFTA/EFTA. Grafikon 1 pokazuje rastući trend prihoda od carina na uvoz roba iz trećih zemalja, među kojima je najznačajniji partner Kina (Grafikon 2). Koliki je značaj roba azijskog podrijetla za naplatu carina ukazuje i činjenica da prihodi od carina na uvoz dobara iz Kine i ostalih azijskih zemalja premašuju 53% naplaćenih prihoda od carina u 2019. Pojava epidemije koronavirusa, čije se razmjere još ni ne naziru, već ozbiljno otežava odvijanje poslovne suradnje svijeta, uključujući i BiH, sa azijskim zemljama. S obzirom na visok rast uvoza iz Kine i azijskih zemalja u prosincu 2019. od 13% može se pretpostaviti da se radi o višemjesečnim nabavkama, te se negativni efekti pojave koronavirusa na razmjenu sa azijskim zemljama, a time i na naplatu prihoda od carina u BiH, mogu očekivati narednih mjeseci, ukoliko se do tada virus ne stavi pod kontrolu.

dr.sc. Dinka Antić
šef Odjeljenja

Sadržaj:

Naplata prihoda od neizravnih poreza u 2019	2
Analiza raspodjele prihoda od neizravnih poreza za 2019. godinu	24

tehnička obrada : Sulejman Hasanović, IT saradnik
lektor : Darija Komlenović, prof. anglistike

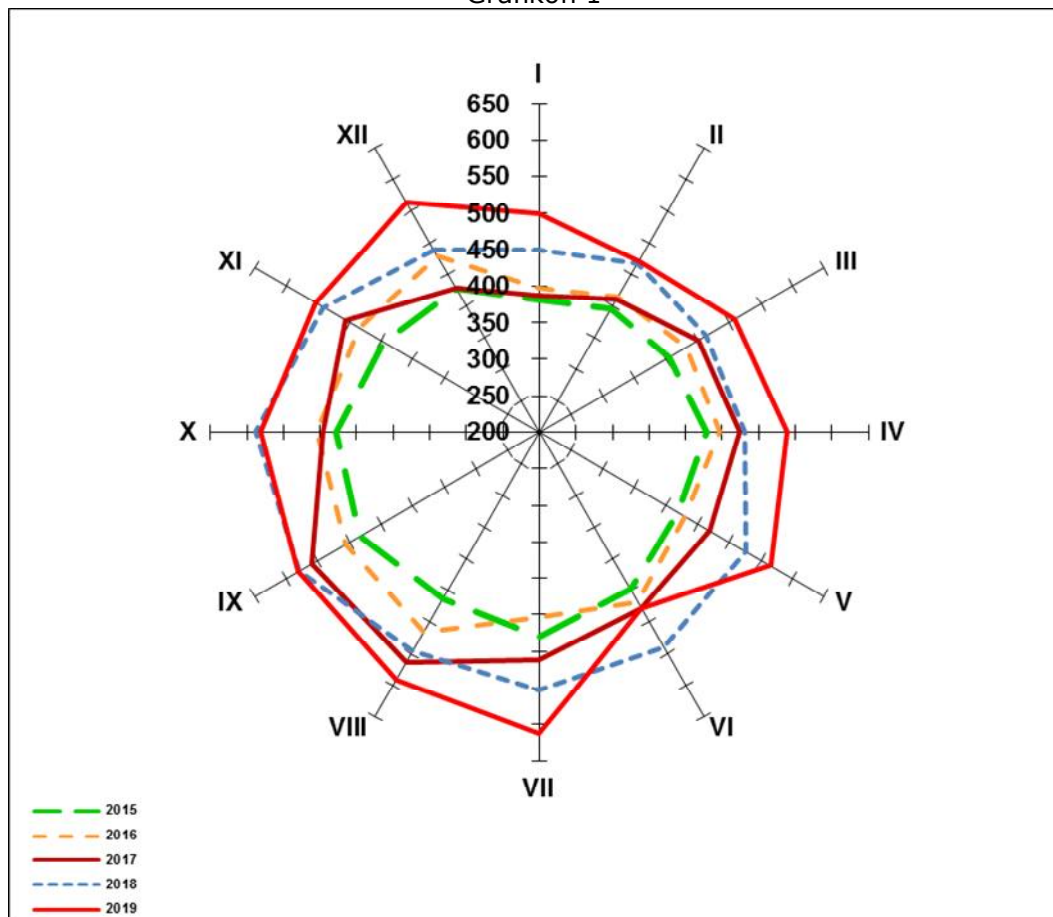
Naplata prihoda od neizravnih poreza u 2019

(pripremila: dr.sc. Dinka Antić)

UKUPNA NAPLATA

U 2019. godini neto naplata neizravnih poreza je bila veća za 321,1 mil KM, odnosno za 5,2% u odnosu na 2018. Promatrajući shemu naplate prihoda u 2019. godini u odnosu na prethodne dvije godine primjetno je vidno poboljšanje (Grafikon 1). Drugi zaključak koji se nameće jeste djelimični povratak na tradicionalnu shemu naplate prihoda, koju karakterizira niža naplata prihoda u prvom kvartalu, te rast potrošnje, a time i prihoda od neizravnih poreza, u ljetnim mjesecima i predblagdansko vrijeme koncem godine. Za razliku od 2019., posljednjih nekoliko godina zabilježena su značajna odstupanja u odnosu na tu shemu, sa višim stopama rasta u prvom kvartalu i padom prihoda koncem godine.

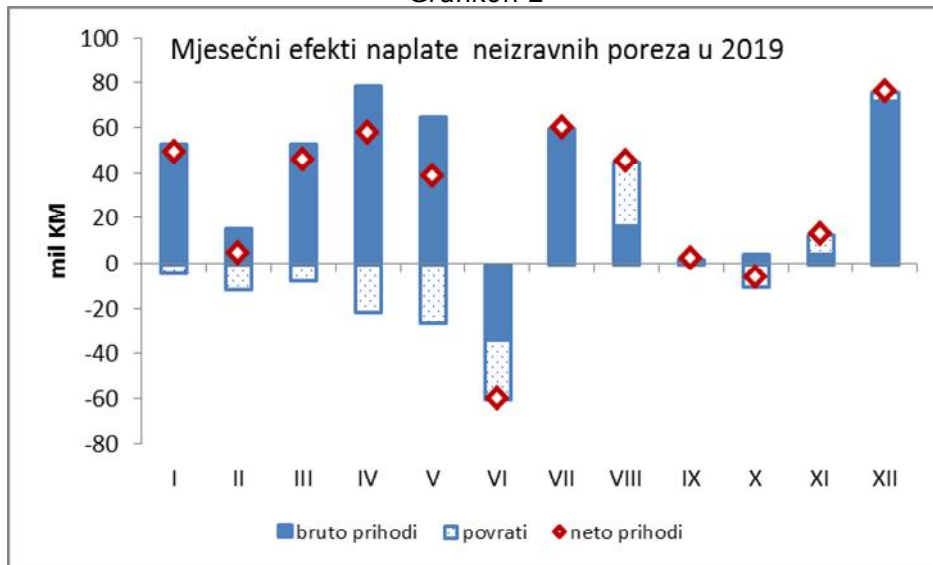
Grafikon 1

Mjesečni efekti kretanja priliva i odliva sa jedinstvenog računa u 2019. (Grafikon 2) pokazuju da je naplata bruto prihoda oscilirala, ali je bila kontinuirano u pozitivnoj zoni rasta, osim u mjesecu lipnju kad je zabilježen pad prihoda. Primjetna je i polarizacija u shemi isplate povrata, koju odlikuje rast isplata u prvom dijelu godine, te pad isplata u drugom dijelu godine. Kao rezultat navedenih trendova u bruto naplati prihoda i isplata povrata ostvarene su pozitivne stope rasta

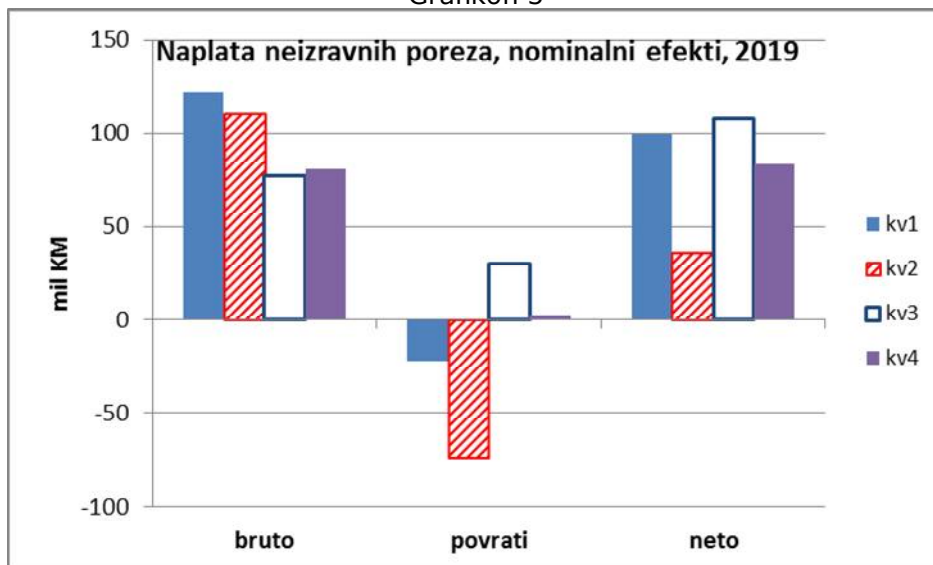
neto prihoda u svim mjesecima, osim u lipnju i listopadu, sa snažno izraženim oscilacijama neto efekata, od -60 mil KM u lipnju do +76 mil KM u prosincu.

Grafikon 2

Kvartalni nominalni efekti naplate prihoda pokazuju usporavanje rasta bruto naplate u drugom polugodištu 2019, te oscilacije u isplataima povrata, sa visokim odlivom u drugom kvartalu i pozitivnim efektima u drugom dijelu godine (Grafikon 3). S druge strane, najveći nominalni efekti neto naplate prihoda ostvareni su u trećem kvartalu. To ukazuje na sve veći značaj sezonske potrošnje nerezidenata na naplatu prihoda od neizravnih poreza u BiH.

Grafikon 3

Kvartalna analiza naplate prihoda od neizravnih poreza pokazuje da pozitivni trendovi u naplati neizravnih poreza traju već pet i pol godina u kontinuitetu, sa izuzetkom pada prihoda u četvrtom kvartalu 2017., koji nije posljedica pada bruto naplate već prolongiranja isplata povrata iz trećeg kvartala iste godine u četvrti kvartal (Grafikon 4). Stope rasta su niže nego u 2018., što je i

očekivano, s obzirom da je naplata prihoda u 2018.godini uključivala efekte povećanja stope namjenske putarine.

Grafikon 4

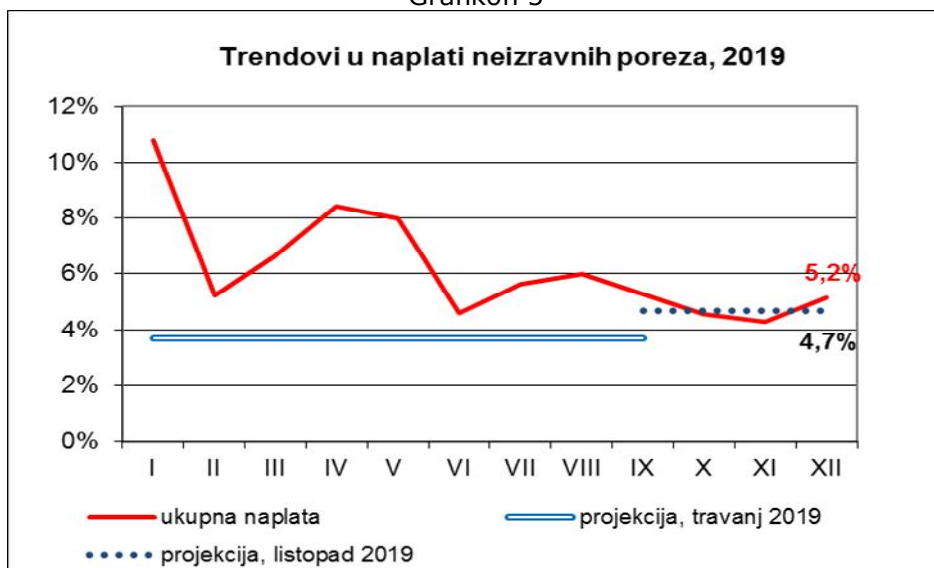

U 2019.g. najviša stopa rasta je ostvarena u prvom kvartalu, kada je iznosila 7,2% (Grafikon 4). Promatrajući trendove naplate može se zaključiti da je stopa rasta prihoda u prvom kvartalu 2019. viša u odnosu na preostale kvartale. Potrebno je naglasiti da naplata prihoda u prvom kvartalu uključuje i efekte izmjena Zakona o trošarinama. Budući da se izmjene Zakona primjenjuju od 1.2.2018. mjesec siječanj 2019. sadrži i efekte povećane stope putarine. U strukturi ostvarenog rasta prihoda od neizravnih poreza u prvom kvartalu 2019. navedeni efekti su doprinijeli sa 1,4 postotna boda, a na razini cijele godine sa 0,3 postotna boda godišnje stope rasta neto naplate. Pored navedenog, visoka stopa rasta u prvom kvartalu 2019. je dijelom bila i pod utjecajem rasta potrošnje, što je doprinijelo rastu domaćeg PDV-a. Drugo, duhanska industrija je dio dodatnog poreznog opterećenja snosila na teret vlastite dobiti, kako bi se lakše amortizirao utjecaj rasta specifične trošarine na maloprodajne cijene cigareta, što je u konačnici rezultiralo rastom prihoda od trošarina na duhanske prerađevine. Treće, potrošnja derivata se stabilizirala, a potom i povećala nakon posljednje korekcije poreza na derivate nafte 1.2.2018. U drugom kvartalu 2019. je ostvarena stopa rasta od 2,3%, što predstavlja najniži kvartalni rast u 2019. Niska stopa rasta je posljedica snažnog pada prihoda u lipnju 2019., u prvom redu, PDV-a. Utjecaj loše naplate PDV-a je dijelom ublažen rastom prihoda od trošarina na duhanske prerađevine, kao posljedice odlaganja prevaljivanja dodatnog poreznog tereta na maloprodajne cijene i u drugom kvartalu, te najave korekcije cijena cigareta u srpnju. U trećem kvartalu je zabilježen rast prihoda od 6,4%. Ubrzavanje rasta naplate rezultat je snažnog rasta naplate prihoda od PDV-a zbog kumulativnog pozitivnog efekta rasta bruto PDV-a i usporavanja isplata povrata, te naplate trošarina na duhan zbog rasta sezonske potrošnje (nerezidenti, dijaspora). Konac trećeg i prva dva mjeseca četvrtog kvartala 2019. donijeli su stagnaciju naplate prihoda zbog slabije naplate bruto PDV-a i trošarina. Međutim, snažna naplata prihoda od PDV-a i trošarina na duhanske prerađevine u prosincu je donijela visoke neto efekte i u konačnici kvartalni rast od 4,8%.

Kumulativna naplata u 2019. bila je 0,5 postotnih bodova iznad revidiranih listopadskih projekcija (Grafikon 5), odnosno nominalno za 29,3 mil KM. Jedna od pretpostavki revidiranih projekcija bila je i zadržavanje cijena cigareta u 2020., nakon okončanja procesa harmonizacije trošarinskog opterećenja cigareta sa minimalnom trošarinom EU u 2019., na razini iz 2019. Međutim, najava povećanja maloprodajnih cijena od 1.1.2020. je bila okidač za gomilanje zaliha cigareta kod distributera pred konac godine u očekivanju povećanja potrošnje. Budući da se trošarine na

cigarete plaćaju *ex ante*, prije potrošnje, efekti najave povećanja maloprodajnih cijena u 2020. na prihode od trošarina su se prelili iz 2020. u 2019.godinu. Stoga, može se zaključiti, da je **glavni faktor bržeg rasta prihoda od neizravnih poreza u odnosu na revidirane projekcije bio rast naplate trošarina na duhanske prerađevine u prosincu 2019.**

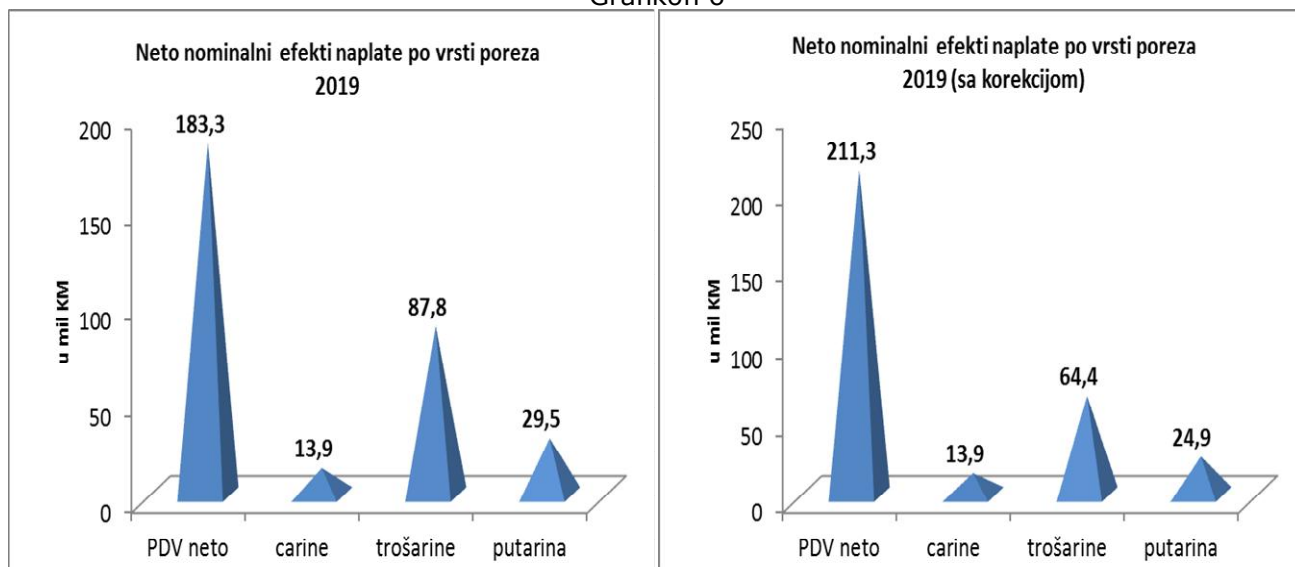
Grafikon 5

TRENDOVI PO VRSTI PRIHODA

Prema izvještaju UNO najveći pozitivni neto efekti u 2019. ostvareni su u naplati PDV-a (183,3 mil KM), trošarina (87,8 mil KM), putarina (29,5 mil KM) i carina (13,9 mil KM) - (Grafikon 6, prikaz lijevo).

Grafikon 6

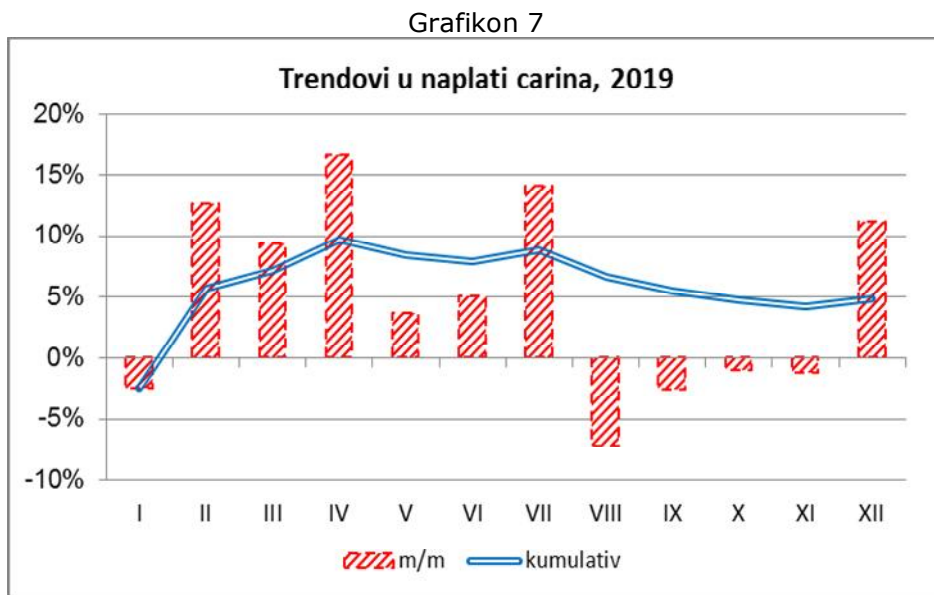
Međutim, zbog masivne kompenzacije obveza za trošarine na naftne derivate i obveza za putarinu potraživanjima po osnovu PDV-a (porezni kredit) tijekom 2018.godine došlo je do značajnih

odstupanja strukture naplaćenih prihoda u odnosu na onu koja je prikazana u neto gotovinskom izvještaju UNO. U 2018. godini je naplata trošarina/putarine neopravdano smanjena, dok je, s druge strane, naplata PDV-a neopravdano povećana za iznos prihoda koji su, umjesto da su isplaćeni kao povrat, korišteni za plaćanje budućih obveza obveznika. U 2019. godini je bilo obratno. Zbog niže statističke osnovice stope rasta prihoda od trošarina na derivate nafte su precijenjene, a zbog više statističke osnovice stope rasta PDV-a potcijenjene. Nakon korekcije prihoda za iznos kompenzacije nominalni pozitivni efekti u naplati PDV-a iznose 211,3 mil KM (vid Grafikon 6, prikaz desno), dok je na trošarinama *de facto* ostvaren rast prihoda od 64,2 mil KM. Manje korekcije naniže izvršene su i na prihodima od putarine (vid. Grafikon 6, prikaz desno).

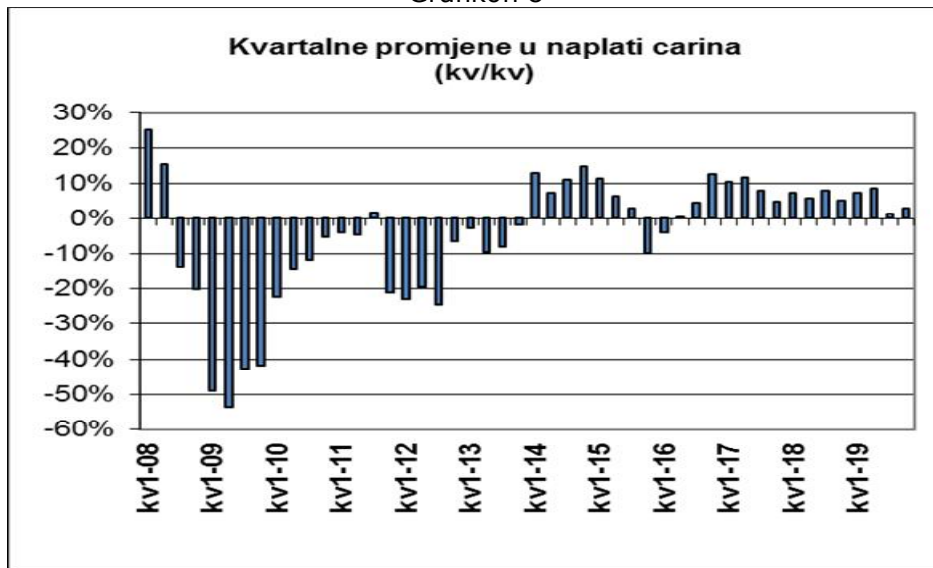
Carine

Naplata prihoda od carina u 2019. je imala kontinuirani pozitivni trend sedam mjeseci, da bi sljedeća četiri mjeseca bila u negativnoj zoni rasta (Grafikon 7, „m/m“). U prosincu je zabilježen snažan rast prihoda od carina od 11,7%, što je dovelo do oporavka ukupne naplate, te je 2019. okončana sa stopom rasta od 4,9% (Grafikon 7, „kumulativ“).

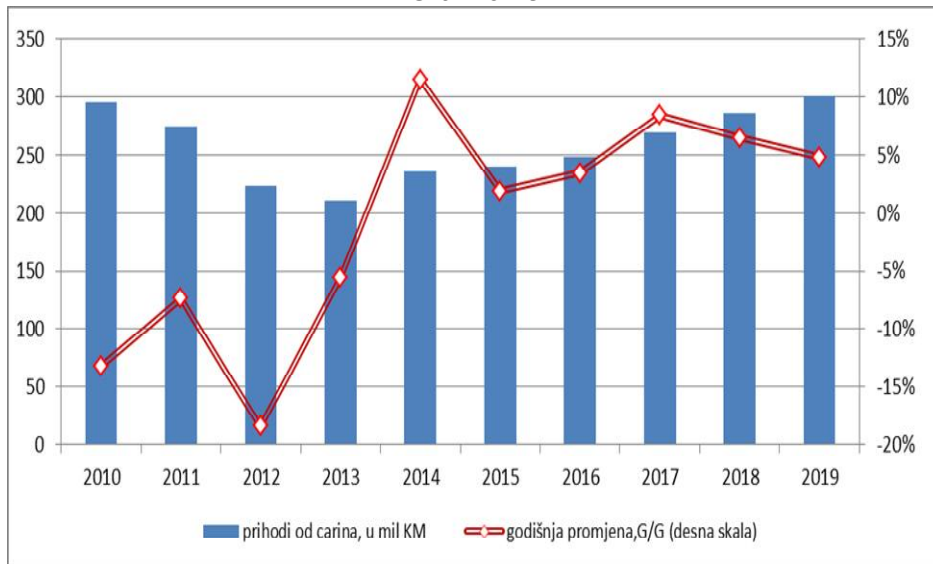
Kvartalni prikaz trendova (Grafikon 8) pokazuje stabilan rast prihoda od carina od 2016. godine, sa usporavanjem u posljednja dva kvartala 2019. U prvom kvartalu ostvaren je rast prihoda od 7,1%, a u drugom 8,5%. Zbog lošije naplate u drugom dijelu godine ostvarene su niže stopa rasta prihoda od carina u trećem i četvrtom kvartalu od 1,3% i 3,1% respektivno (Grafikon 8).

Grafikon 8

Pregled godišnje naplate prihoda od carina pokazuje kontinuirani nominalni rast prihoda nakon okončanja razdoblja petogodišnjeg smanjenja i ukidanja carina na najveći dio uvoza dobara iz EU. Adaptacija SSP u 2017. nije dovela do gubitka prihoda od carina, već je, naprotiv, ostvaren snažan rast, koji je nastavljen i u 2019. (Grafikon 9). Ipak, usporavanje stope rasta u posljednje dvije godine ukazuje na promjene u faktorima koji determiniraju naplatu carina (veličina uvoza i struktura po zemljama podrijetla, kretanje ekonomije BiH, investicija i dr.).

Grafikon 9

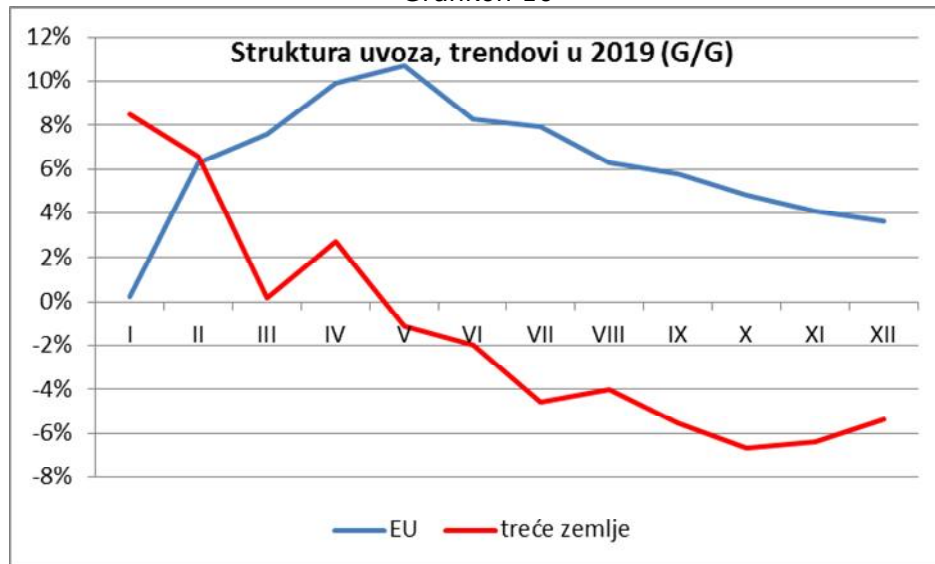
Imajući u vidu da je najveći dio uvoza dobara u BiH već liberaliziran, pod režimom carina se nalazi ograničen broj roba iz EU, te uvoz iz trećih zemalja. Prema podacima Agencije za statistiku BiH¹ uvoz dobara podrijetlom iz EU u 2019. povećan je za 3,6% (Grafikon 10). U istom razdoblju uvoz iz trećih zemalja je pao za 5,4% (Grafikon 10). Može se zaključiti da su razlozi za niže stope rasta prihoda od carina usporavanje rasta ekonomije u BiH, što dovodi do manjeg uvoza, kako za

¹ Saopćenje „Statistika robne razmjene sa inozemstvom“, prosinac 2019. www.bhas.gov.ba.

investicije, tako i za potrošnju dobara iz trećih zemalja i pored činjenice da je uvoz dobara iz Kine u 2019. bilježio rast od 8,2%. Razlog usporavanja uvoza iz trećih zemalja je i pad uvoza iz Rusije koji je, u odnosu na 2018. prepolovljen.

Grafikon 10

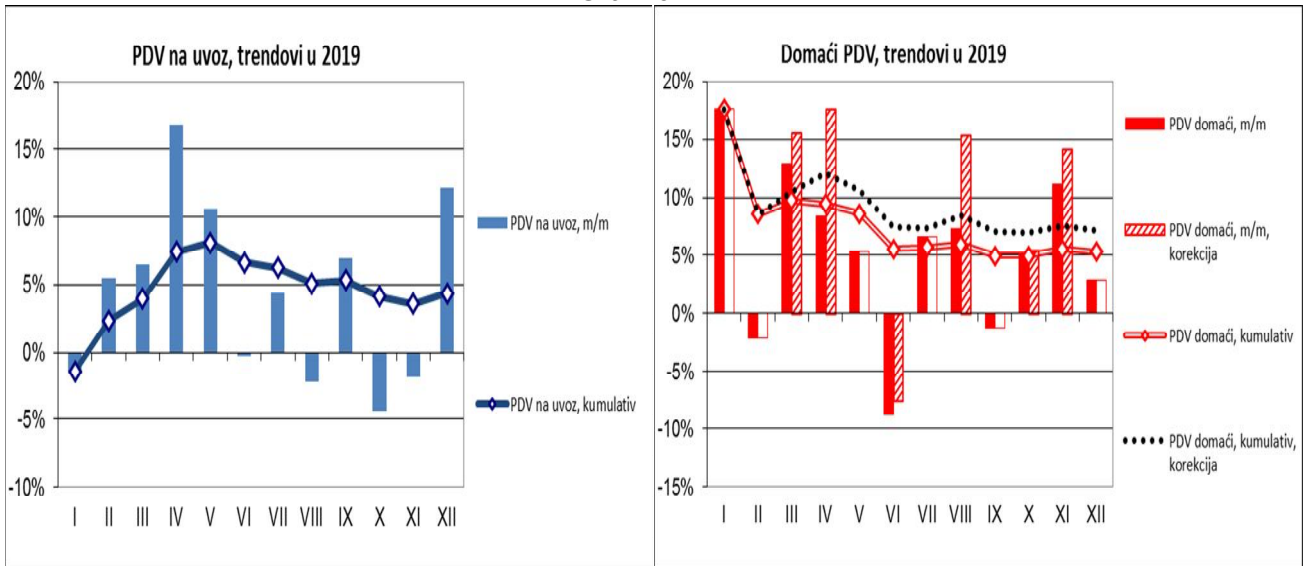

PDV

Bruto PDV

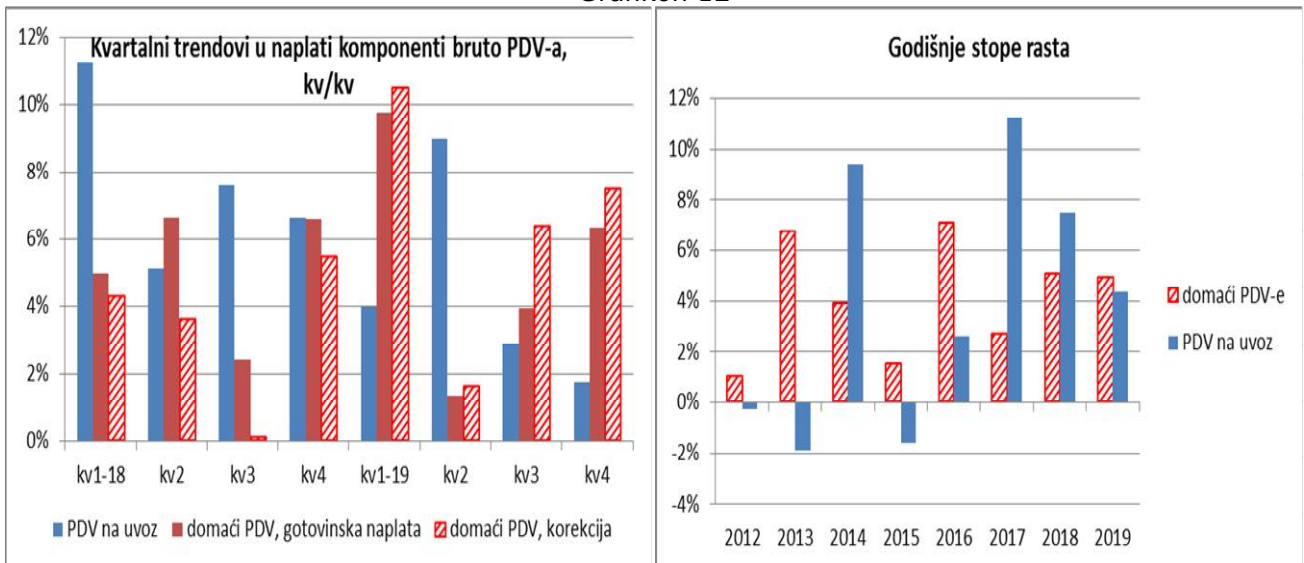
U 2019. bruto naplata PDV-a je rasla po stopi od 4,7%. Nakon duljeg razdoblja oscilatornog trenda u prosincu je PDV-a na uvoz naplaćeno 12,2% više nego u istom mjesecu 2018, što je povećalo kumulativni rast na 4,4% (Grafikon 11, prikaz lijevo). S druge strane, naplata domaćeg PDV-a u prosincu 2019. bila je 2,9% veća nego u istom mjesecu 2018., što je usporilo kumulativnu stopu rasta na 5,3% (Grafikon 11, prikaz desno). Budući da je osnovica za usporedbu domaćeg PDV-a bila precijenjena zbog korištenja PDV kredita za plaćanje obveza za trošarine na derivate nafte potrebno je iz osnovice iz 2018. isključiti iznos kompenzacije. Nakon korekcije kumulativna stopa rasta domaćeg PDV-a u 2019 iznosi 7,2% (Grafikon 11, prikaz desno, linija ●●●●).

Grafikon 11

Kvartalne usporedbe pokazuju značajno usporavanje rasta naplate domaćeg PDV-a, prouzročeno smanjenjem uvoza, te postepeni rast naplate domaćeg PDV-a, što se može povezati sa rastom domaće potrošnje i potrošnje nerezidenata, pogotovo u trećem kvartalu (Grafikon 12, prikaz lijevo). Korekcija osnovice iz 2018. za iznos kompenziranih prihoda povećava kvartalni rast domaćeg PDV-a.

Grafikon 12

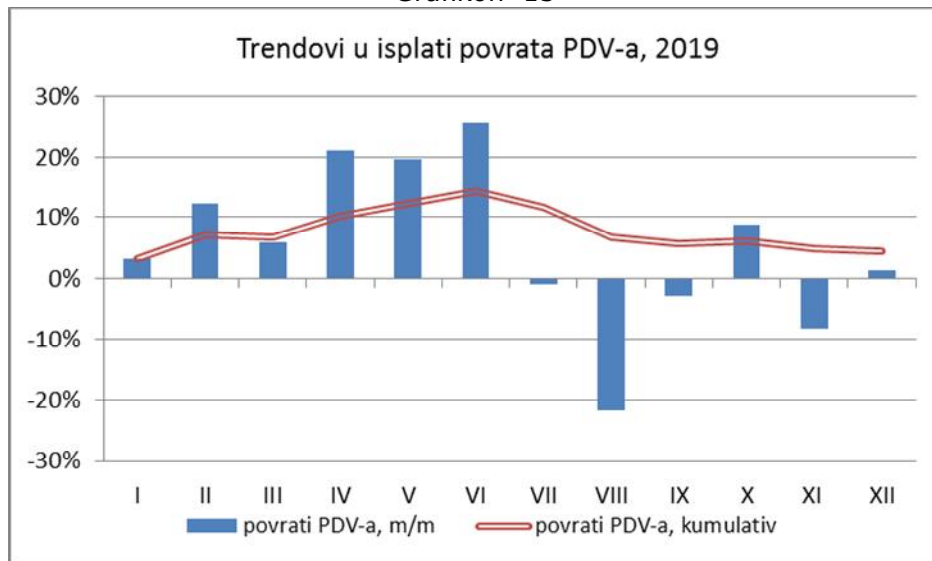

Usporedbe godišnjih stopa rasta komponenti bruto PDV-a (Grafikon 12, prikaz desno) ukazuju na zaključak da se, nakon osciliranja u prethodnim godinama i ostvarenja visoke stope rasta u 2017, stopa rasta PDV-a na uvoz usporava u skladu sa usporavanjem uvoza. Na drugoj strani, naplata domaćeg PDV-a je stabilnija, sa pozitivnim stopama rasta u cijelom promatranom razdoblju. Pri tome treba imati u vidu da je stopa rasta domaćeg PDV-a zbog kompenzacije obveza za trošarine na derivate nafte u 2018. precijenjena, a u 2019. potcijenjena. Nakon korekcija stopa rasta domaćeg PDV-a u 2018. iznosila je 3,2%, a u 2019. 7,2%.

Povrati PDV-a

Visoke isplate povrata PDV-a su bile bitno obilježje naplate prihoda od neizravnih poreza u prethodnim godinama. Podaci o povratima u 2019. ukazuju na suprotna kretanja u polugodištima, gdje je prvo polugodište obilježio rast isplata povrata iz mjeseca u mjesec, a drugo oštar pad isplata povrata koji je doveo do smanjenja kumulativne stope rasta povrata sa 14,4%, koliko je ostvareno za šest mjeseci, na svega 4,5% (Grafikon 13, linija kumulativa). U takvim okolnostima mjesečne stope rasta su snažno oscilirale, od -22% do +25,5%. Stabilizacija i, nakon toga, pad isplata povrata može se povezati sa padom uvoza i izvoza, pogotovo u drugom polugodištu kada je prestao sa radom „Aluminij“ kao veliki izvoznik.

Grafikon 13

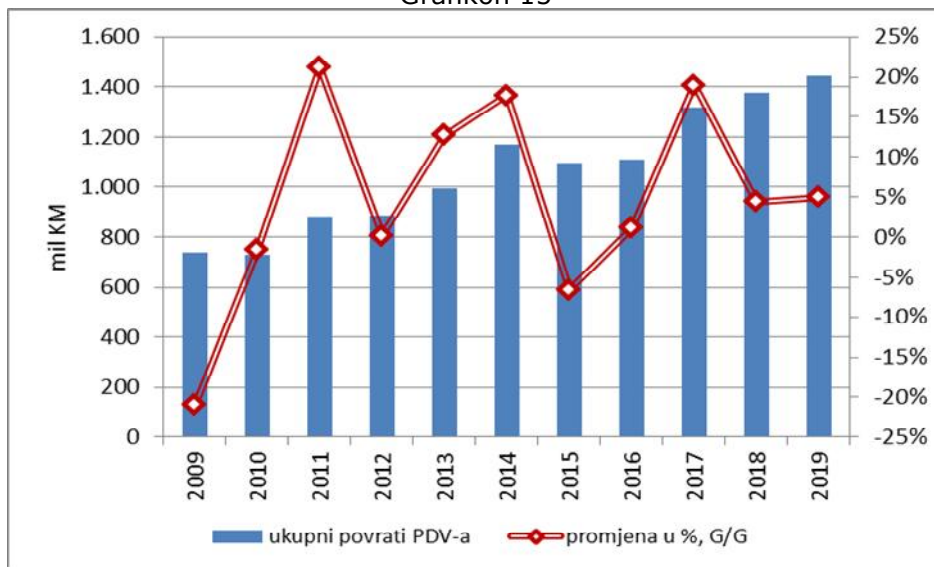
Kvartalni pregled isplata povrata PDV-a još više ukazuje na gore opisane oscilacije, koje su dijelom bile karakteristične i za 2018, nakon godina sa stabilnim trendom rasta. U prvom kvartalu zabilježen je rast od 6,7%, u drugom čak 22,9%, a, potom, slijedi pad u trećem kvartalu od 9,2%, te skroman rast u četvrtom od 1% (Grafikon 14).

Grafikon 14

Godišnji pregled isplaćenih povrata PDV-a ukazuje da se nastavlja trend usporavanja nominalnih isplata koji je započeo u 2018. godini. (Grafikon 15).

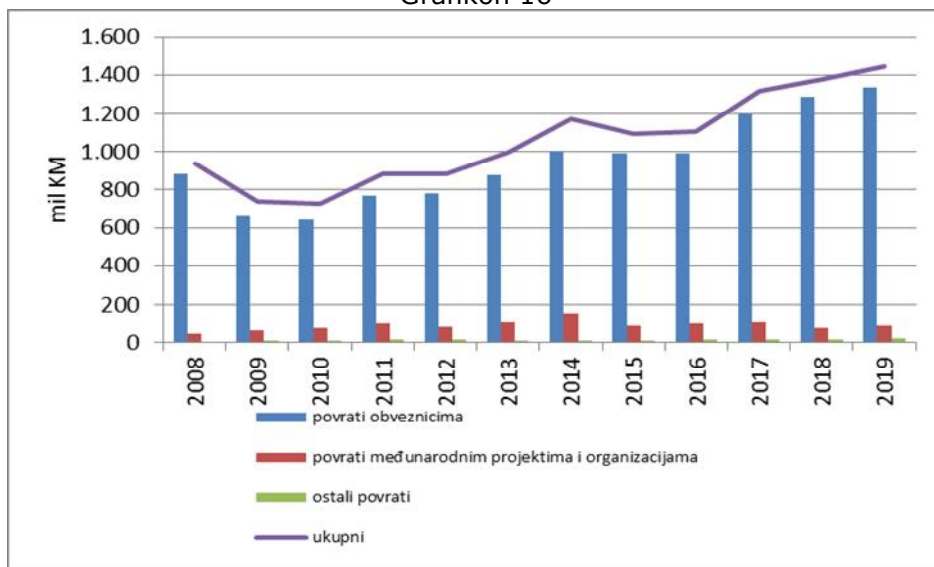
Grafikon 15

Prosječno godišnje izdvajanje povrata iz bruto naplate PDV-a u 2019. iznosilo je 26,1%, što je za 0,1 postotni bod manje nego u 2018., odnosno 0,6 postotna boda manje nego u 2017. kada je ostvaren historijski maksimum (Tabela 4). Udio povrata PDV-a obveznicima je manji za 0,1 p.b., dok je udio povrata međunarodnim projektima veći za 0,2 p.b. u odnosu na 2018.

Analitika povrata PDV-a pokazuje da je obveznicima u 2019. isplaćeno 49,3 mil KM povrata više nego u 2018. S druge strane, povrati PDV-a međunarodnim projektima bili su veći za 12,2 mil KM u odnosu na 2018., što ukazuje na ponovni rast ulaganja u infrastrukturu i ostale projekte financirane od strane međunarodnih finansijskih institucija.

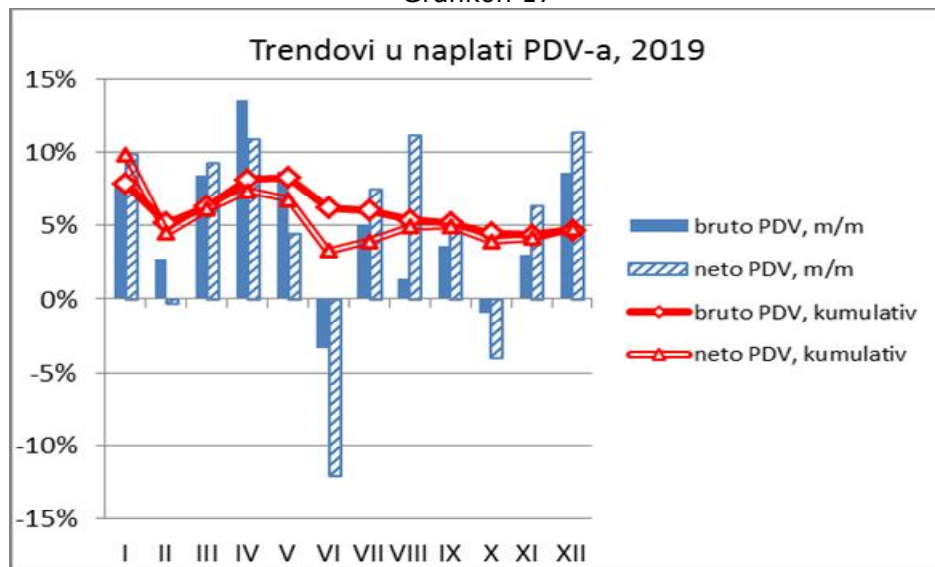
Grafikon 16

Neto PDV

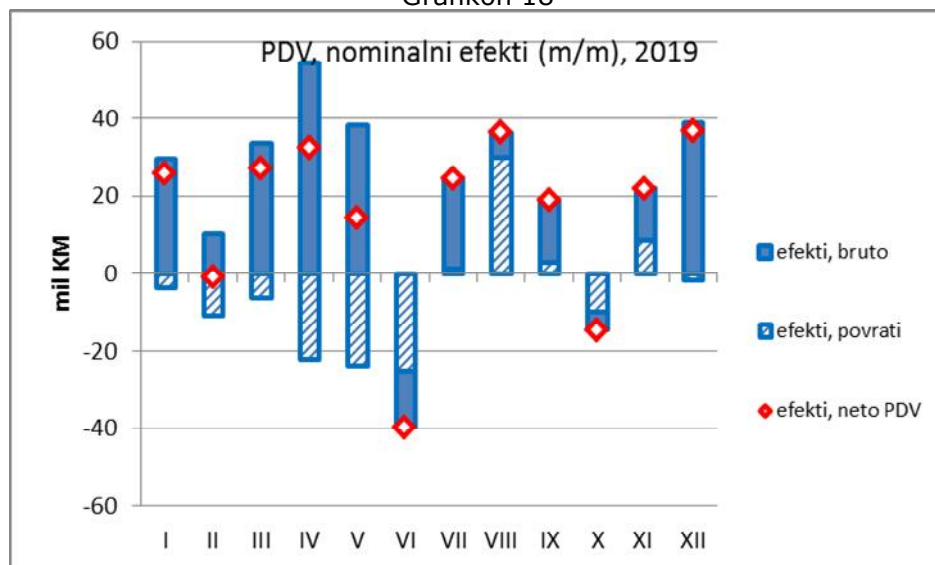
Rast bruto naplate uz usporeniji rast povrata predstavljao je dvostruki pozitivni faktor rasta neto PDV-a. Na razini godine ostvaren je rast neto PDV-a od 4,87% (Grafikon 17). Analiza mjesečne naplate PDV-a pokazuje pozitivan trend tijekom cijele 2019.godine, sa iznimkom lipnja i listopada. U prosincu je ostvaren rast od visokih 11,6%, što je donijelo čak 1 postotni bod godišnjeg rasta neto PDV-a.

Grafikon 17

Mjesečnu naplatu karakteriziraju snažne oscilacije, kao posljedica oscilacija bruto naplate i povrata. Maksimalni mjesečni neto efekat je iznosio 36 mil KM u kolovozu, a najveći negativni efekat -40 mil KM u lipnju 2019. (Grafikon 18).

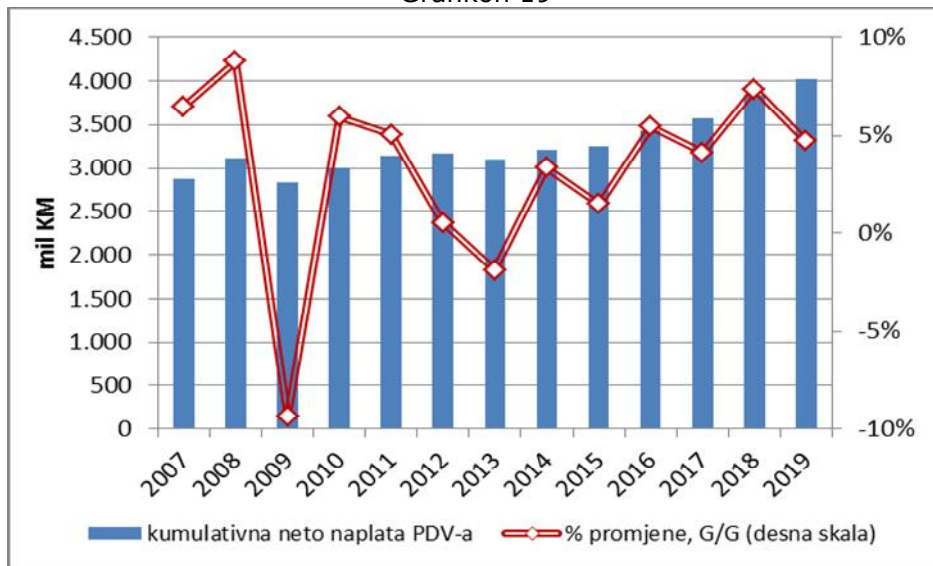
Grafikon 18

U nominalnom smislu u 2019.godini UNO je naplatila rekordan iznos neto PDV (Grafikon 19). Treba imati u vidu da je stopa rasta neto PDV-a i dalje iznad rasta potrošnje, što ukazuje da

postoje i drugi faktori koji utječu na naplatu PDV-a, a koji nisu obuhvaćeni statistikom potrošnje, a time ni projekcijama potrošnje. Jedan od faktora rasta je znatan rast ulaganja u stalna sredstva u posljednje tri godine², kao što je stanogradnja, koja je u konjunkturi posljednjih godina, velikim dijelom podstaknuta isplatom stare devizne štednje³. Nadalje, važan faktor naplate PDV-a u 2019. jeste i efikasnost naplate i modernizacija administriranja PDV-om (uvođenje elektronske prijave) koja omogućava efikasnije sprovođenje kontrola.

Grafikon 19

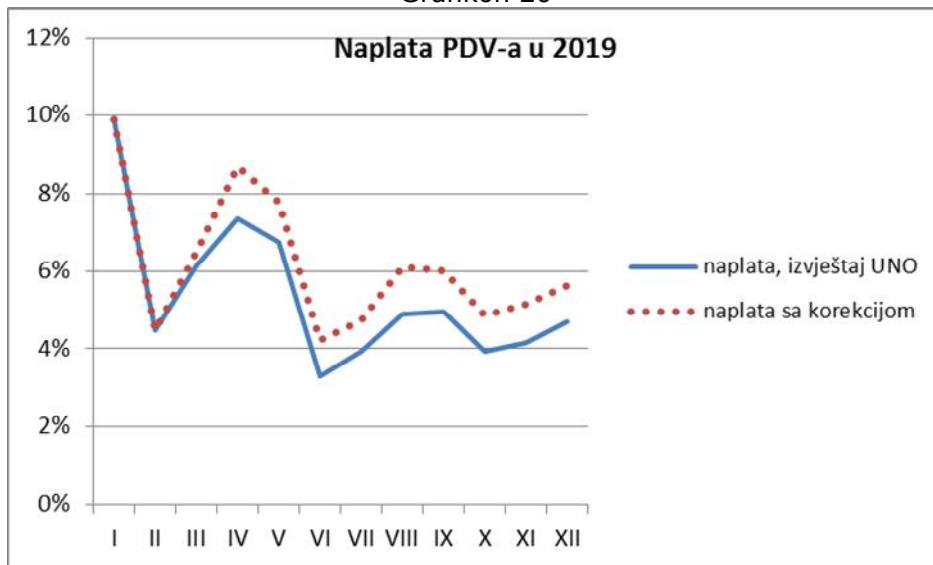
Treba imati u vidu da se radi o stopi rasta koja proizilazi iz neto gotovinskog izvještavanja UNO. Budući da je značajan dio obveza po osnovu domaće trošarine na derivate nafte i putarine u 2018. bio plaćen iz PDV kredita osnovica za usporedbu sa naplatom u 2019. je precijenjena. Korekcijom osnovice za iznos kompenzacije iz PDV kredita stopa rasta neto PDV-a u 2019. iznosi čak 5,7% (Grafikon 20, linija ●●●).

² Bruto investicije u stalna sredstva (*Gross fixed capital formation* – GFCF) su prema podacima Agencije za statistiku BiH u 2017. i 2018. u odnosu na 2016. bile veće za 9%, odnosno za 21,6%.

³ Radi se staroj deviznoj štednji iz Ljubljanske banke, čija je isplata sa kamatama započela koncem 2016. godine.

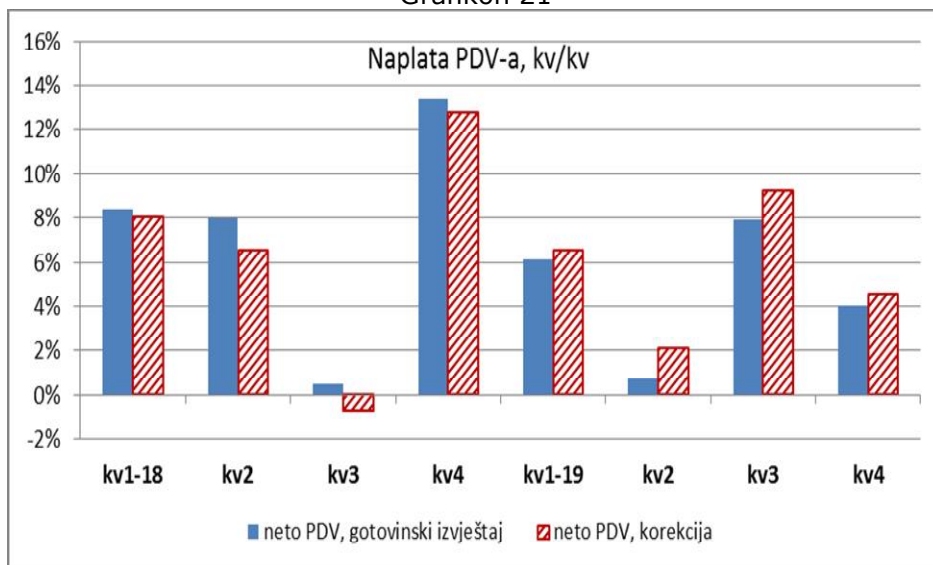

Grafikon 20

U prvom kvartalu zabilježen je rast neto PDV-a od 6,1%, u drugom svega 0,7% zbog rasta isplata povrata. Stagnacija, a potom i pad povrata, uz snažni rast naplate trošarina, u trećem kvartalu su donijeli rast od 8%, dok je u četvrtom rast prepolovljen na 4,3%, zbog slabije bruto naplate u listopadu i studenom. Kvartalne usporedbe nakon korekcija osnovice iz 2018. zbog prebijanja poreznih kredita sa obvezama za trošarine na derivate nafte pokazuju pozitivne stope rasta, koje su više od onih koje proizilaze iz neto gotovinskih izvještaja UNO (Grafikon 21).

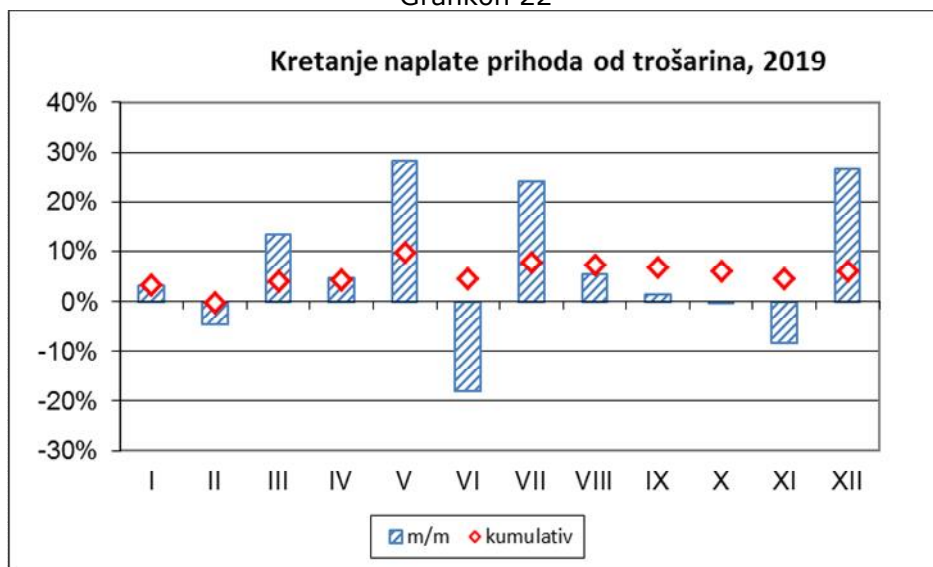
Grafikon 21

Trošarine

U prosincu je zabilježen snažan rast prihoda od trošarina od 26,8%, što je pozitivno djelovalo na kumulativnu stopu rasta, tako da je 2019. okončana sa stopom rasta od 6,1% (Grafikon 22). Naplatu trošarina u 2019. obilježili su pozitivni trendovi u većem dijelu godine, sa visokim stopama rasta u svibnju i srpnju, te prosincu. Pad prihoda je zabilježen samo u tri mjeseca.

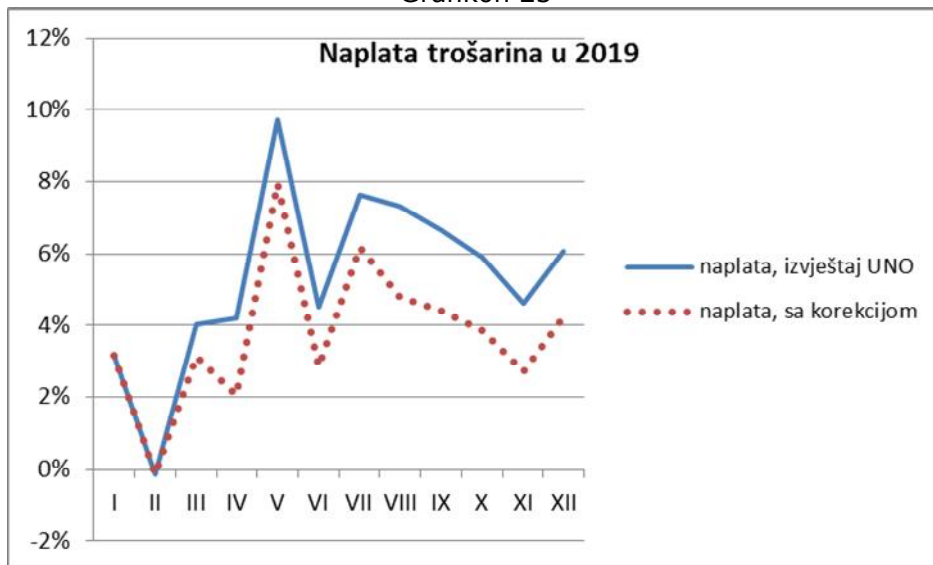
Grafikon 22

Pozitivan rast u prosincu uglavnom je ostvaren u naplati trošarina na većinu trošarinskih proizvoda (duhanske prerađevine, naftni derivati, pivo,...), dok je pad zabilježen samo u naplati trošarina na kavu i bezalkoholna pića.

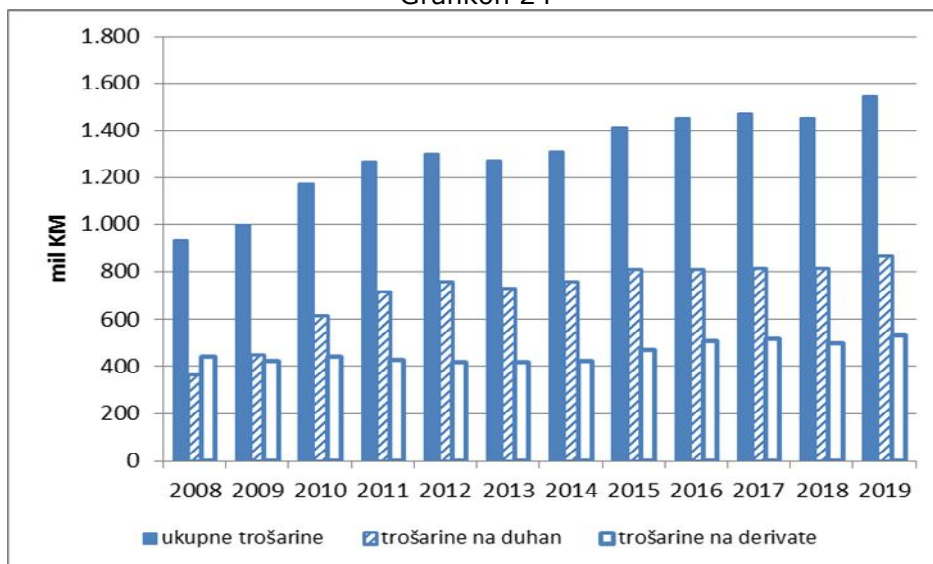
Budući da je značajan dio obveza za trošarinu na derivate nafte u 2018. bio plaćen iz PDV kredita učinci naplate trošarina iz izvještaja o neto gotovinskom toku su precijenjeni. Nakon korekcija dolazi se do zaključka da je u 2019. ostvaren rast prihoda od trošarina od 4,3% (Grafikon 23, linija ●●●).

Grafikon 23

Nakon nekoliko godine stagnacije i opadanja prihoda od trošarina u 2019. je ostvaren značajan nominalan rast (Grafikon 24). S obzirom na dosadašnje trendove rast je bio neočekivan, pogotovo u naplati trošarina na duhanske prerađevine zbog rasta specifične trošarine na cigarete početkom godine. Treba imati u vidu gotovinski način izvještavanja o naplati trošarina u 2018. te u tom smislu povećati osnovicu za iznos trošarina naplaćen kompenzacijom iz PDV kredita u 2018.godini, što, u konačnici, povećava ukupan iznos prihoda od trošarina u 2018., kao i iznos prihoda od trošarina na derivate nafte.

Grafikon 24

Trošarine na duhan

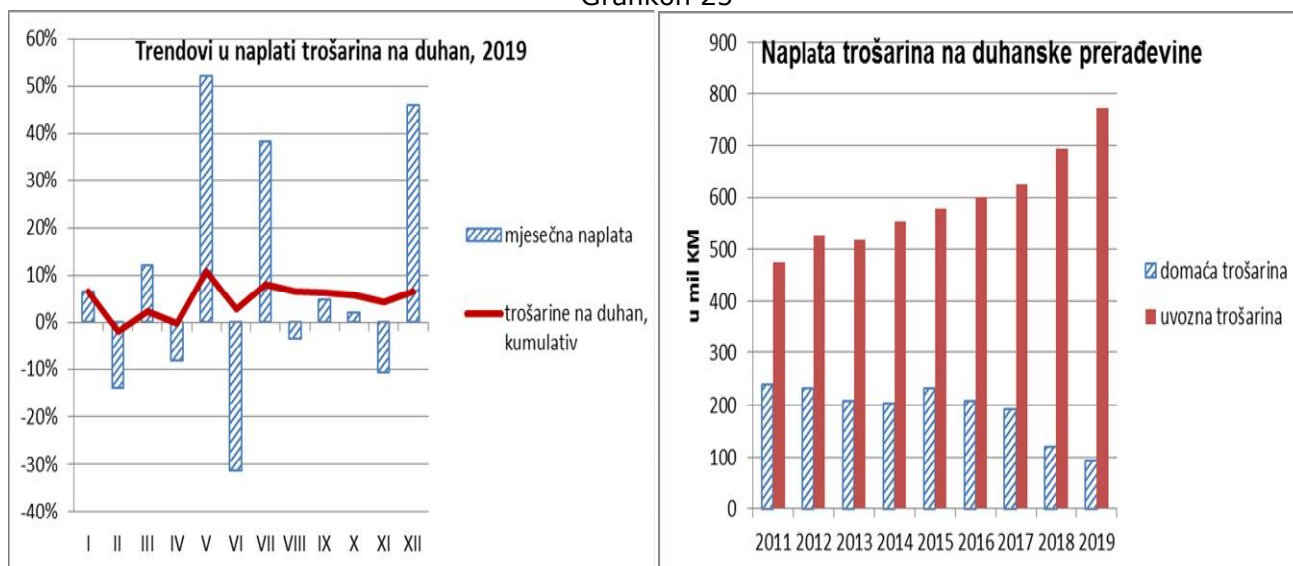
U prosincu je zabilježen enorman rast prihoda od trošarina na duhan od 46% (Grafikon 25, prikaz lijevo). Nakon povećanja trošarina na duhanske prerađevine početkom 2019.godine došlo je do velikog pada potrošnje cigareta, mjereno brojem izdanih markica, iako su duhanske kompanije dodatni porezni teret djelimično financirale iz svoje dobiti čak šest mjeseci. U prvom kvartalu je

ostvaren rast prihoda od 2,3%, a u drugom 3,3%, prvenstveno zahvaljujući najavi povećanja cijena od 1.7.2019. što je podstaknulo potrošnju koncem drugog kvartala (Grafikon 26). U trećem kvartalu, zahvaljujući potrošnji dijaspore i nerezidenata (turista, u tranzitu ka Hrvatskoj) došlo je do rasta naplaćenih prihoda od 13,5%, iako su istodobno povećane maloprodajne cijene cigareta.

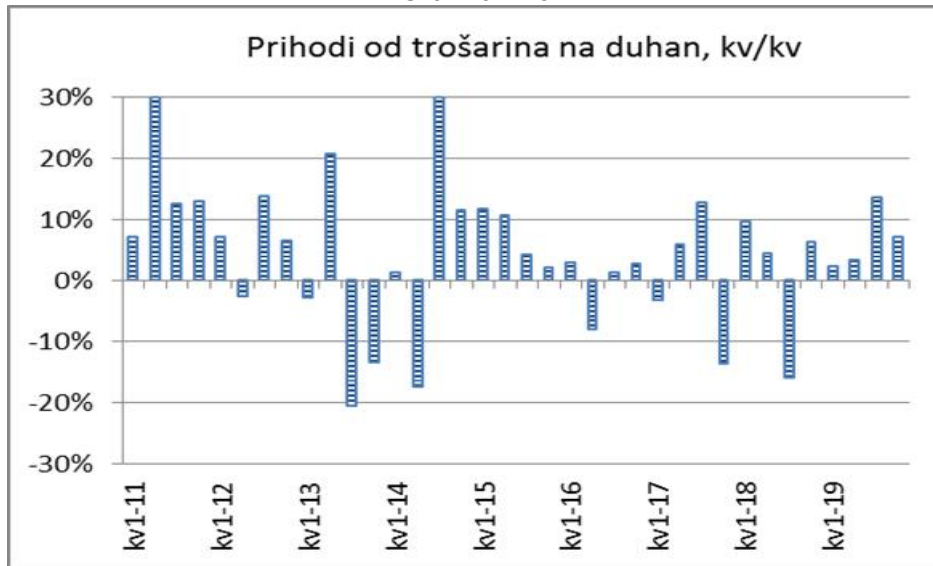
Očekivalo se da će u četvrtom kvartalu doći do smirivanja potrošnje, jer je 2019. okončan proces harmonizacije stopa trošarina sa minimalnim standardom EU, odnosno zakonskim plafonom od 176 KM/1000 kom cigareta. S obzirom da se prvi put nakon deset godina ulazi u novu fiskalnu i poslovnu godinu bez povećanja trošarina na cigarete očekivalo se da će malobrojne velike duhanske kompanije iskoristiti stabilizaciju trošarinske politike da stabiliziraju tržište cigareta. Nisu više postojali razlozi za obimnije povećanje cijena cigareta, jer nije došlo do povećanja trošarina. S druge strane, svako povećanje cijena bi moglo biti kontraproduktivno zbog obimnog crnog tržišta cigareta, te može predstavljati dodatni motiv za korištenje legalnog i nelegalnog rezanog duhana. Međutim, umjesto da se iskoristi rastući trend dohotka u zemlji i pokuša ekonomijom obima anulirati eventualne gubitke zbog nižih maloprodajnih cijena, kompanije su najavile povećanje maloprodajnih cijena koje je obuhvatilo veliki broj brendova. Može se pretpostaviti da je cilj kompanija bio kratkoročni, da se poboljša bilanca 2019. Najave povećanja cijena pred konac godine obično izaziva povećanje zaliha cigareta kod potrošača. Duhanske kompanije su u prosincu 2019. preuzele čak 30% više trošarinskih markica nego u istom mjesecu 2018., tako da je ukupna količina trošarinskih markica za 2019. manja tek za 1% od količine za 2018. iako je prosječna ponderirana cijena cigareta bila veća za 5,9%. Da li su ta očekivanja bila opravdana vidjeće se u narednim mjesecima. Budući da se radi o značajnom povećanju količina cigareta na tržištu u kratkom razdoblju, realno je očekivati pad potrošnje cigareta u prvom kvartalu dok se zalihe ne potroše.

Navedena poslovna politika duhanskih kompanija je posljednjih put bila zabilježena u prosincu 2011., a od tada je redovito prosinac bio mjesec u kojem se preuzimalo drastično manje trošarinskih markica u odnosu na prethodne mjesece. Neočekivani potez kompanija je zbog *ex ante* uplate trošarina donio enorman rast prihoda od trošarina u prosincu. Na razini četvrtog kvartala ostvarena je stopa rasta prihoda od trošarina od 7,2% (Grafikon 26), a na razini godine stopa rasta prihoda je povećana na 6,5%, 2 postotna boda više od projekcija.

Grafikon 25

Grafikon 26

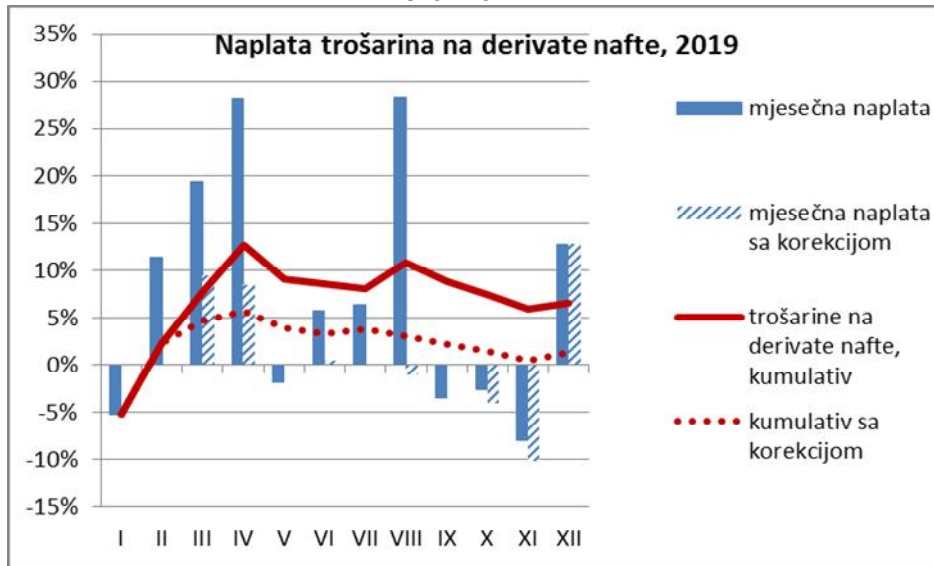

Treba naglasiti da, iako je u prosincu zabilježen rast prihoda od trošarina na domaće duhanske prerađevine, to nije u značajnijoj mjeri popravilo stanje domaće duhanske industrije. U 2019. nastavljeno je dalje sažimanje domaće proizvodnje, na što ukazuje oštar pad naplaćenih prihoda od trošarina (vid. Grafikon 25, prikaz desno).

Trošarine na derivate nafte

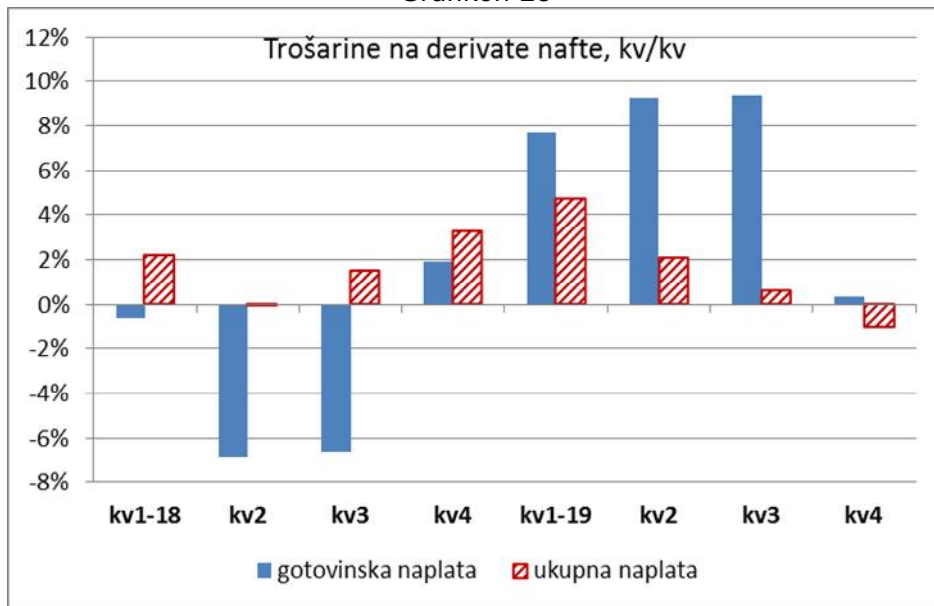
Naplata trošarina na derivate nafte je znatno oscilirala tijekom godine. Početak godine je obilježio pad naplate, no, narednih nekoliko mjeseci, usprkos turbulencijama na svjetskom tržištu nafte, zabilježene su visoke stope rasta prihoda od trošarina na derivate nafte. U prvom kvartalu ostvaren je rast naplate od 7,7%, a u drugom 9,2% (Grafikon 28). Najsnažnije oscilacije su zabilježene u trećem kvartalu, maksimalni mjesečni rast i pad prihoda u rujnu (Grafikon 27), no kvartalni rast je ipak dostigao 9,4%. Lošiji trendovi su nastavljeni i u četvrtom kvartalu, da bi u prosincu bio ostvaren rast od 12,8%, što je uspjelo anulirati negativne trendove i donijeti skroman rast od 0,3% na razini kvartala, odnosno 6,5% na razini godine. Ipak, realna slika trendova u naplati trošarina na derivate nafte se može dobiti tek nakon korekcija za iznos prihoda od trošarina koji su naplaćeni kompenzacijom sa PDV kreditom. Nakon izvršenih korekcija može se zaključiti da je u 2019. ipak ostvaren rast prihoda od trošarina na derivate nafte od 1,6% (Grafikon 27, linija ●●●).

Grafikon 27

Korekcije u osnovici rezultiraju i nižim stopama rasta po kvartalima, a u četvrtom kvartalu je ostvarena i negativna stopa rasta (Grafikon 28).

Grafikon 28

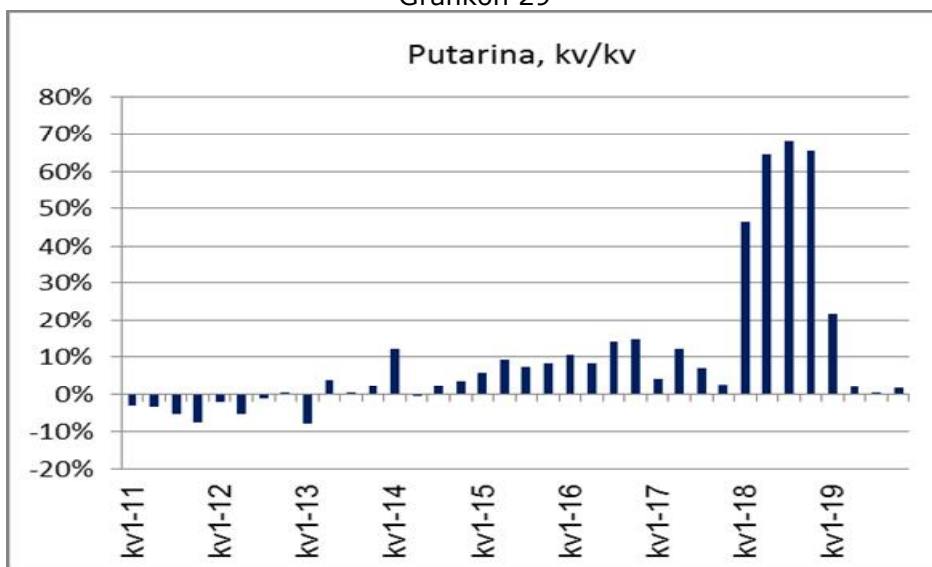

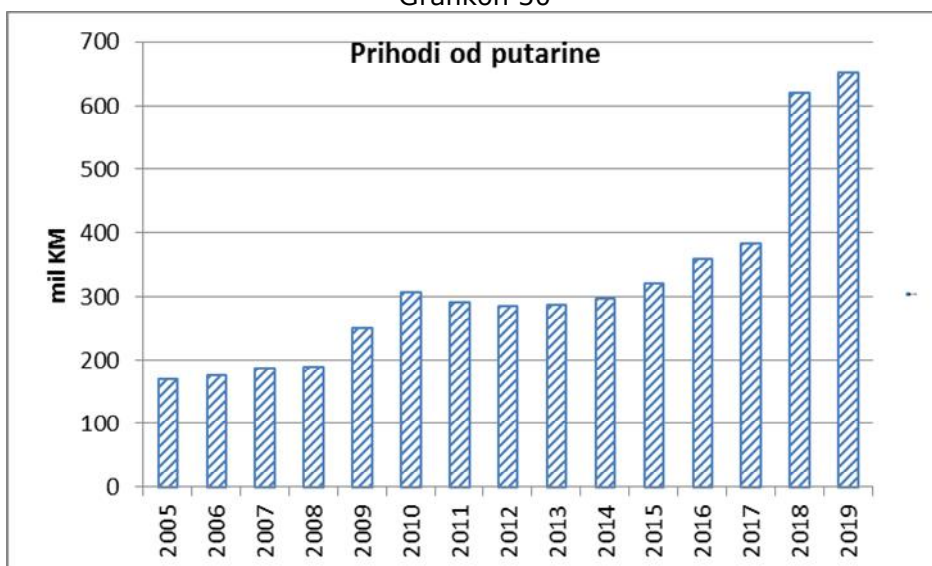
Putarina

Budući da se posljednje izmjene Zakona o trošarinama, kojima je povećana stopa namjenske putarine, primjenjuju od 1.2.2018.godine većina efekata u vidu enormnih stopa rasta⁴ prihoda od putarine se ispoljila u 2018., dok su se efekti u 2019. odrazili samo na naplatu putarine u siječnju. Iz tog razloga stopa rasta prihoda u prvom kvartalu 2019. iznosila je 21,8%. Iscjepivanjem efekata izmjene Zakona došlo je do normalizacije stopa rasta. U drugom kvartalu je ostvarena stopa rasta od 2%, u trećem je došlo do pada prihoda od 0,5%, a četvrtom ponovno rast od 1,6% (Grafikon 29). U konačnici, na razini 2019.godine ostvaren je rast prihoda od putarine od 4,9% (Grafikon 30).

Grafikon 29

Grafikon 30

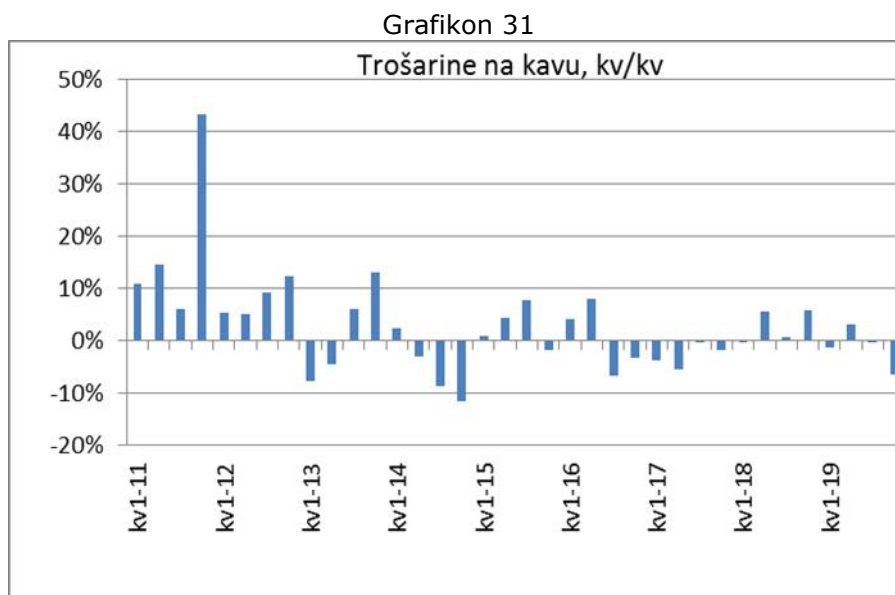

⁴ Stope rasta su bile enormne jer je stopa namjenske putarine povećana sa 0,25 KM/l na 0,40 KM/l, dakle, za 60%.
 Banja Luka: Bana Lazarevića, 78 000 Banja Luka, Tel/fax: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
 Sarajevo: Zmaj od Bosne 47b, 71 000 Sarajevo, Tel:+387 33 246 081, Fax:+387 033 246 080, Web: www.oma.uino.gov.ba

Naplata prihoda od putarine u 2019. bila je pod snažnim utjecajem nekoliko faktora, koji imaju jednokratni efekt. Faktori koji su doprinijeli većoj naplati su izmjene Zakona o trošarinama u vezi više stope putarine, koje su se ispoljile u siječnju 2019., te kompenzacija obveza za putarinu iz PDV kredita u 2018. Faktor koji je umanjio stopu rasta prihoda od putarine u 2019. bili su prihodi od razlike stope putarine koji su naplaćeni popisom derivata u 2018. godini, i koji su time povećali osnovicu iz 2018. Isključivanjem i međusobnim potiranjem navedenih faktora dobija se kumulativna stopa rasta putarine u 2019. od 2,1%. Navedena stopa rasta je mnogo realnija s obzirom na makroekonomske projekcije, te u usporedbi sa korigiranom stopom rasta prihoda od trošarina na derivate nafte.

Trošarine na kavu

U 2018. godini naplata trošarina je oscilirala, da bi u 2019. bili zabilježeni negativni trendovi u tri kvartala. Rast od 3% je zabilježen samo u drugom kvartalu, dok je u prvom kvartalu ostvaren pad prihoda od 1,2%, trećem 0,1%, a u četvrtom čak 6,4% (Grafikon 31).

Trošarine na pivo, alkohol, alkoholna i bezalkoholna pića

Naplata trošarina na grupaciju proizvoda koju čine pivo, alkohol, alkoholna i bezalkoholna pića je sveukupno bila 5% veća nego u 2018. godini.

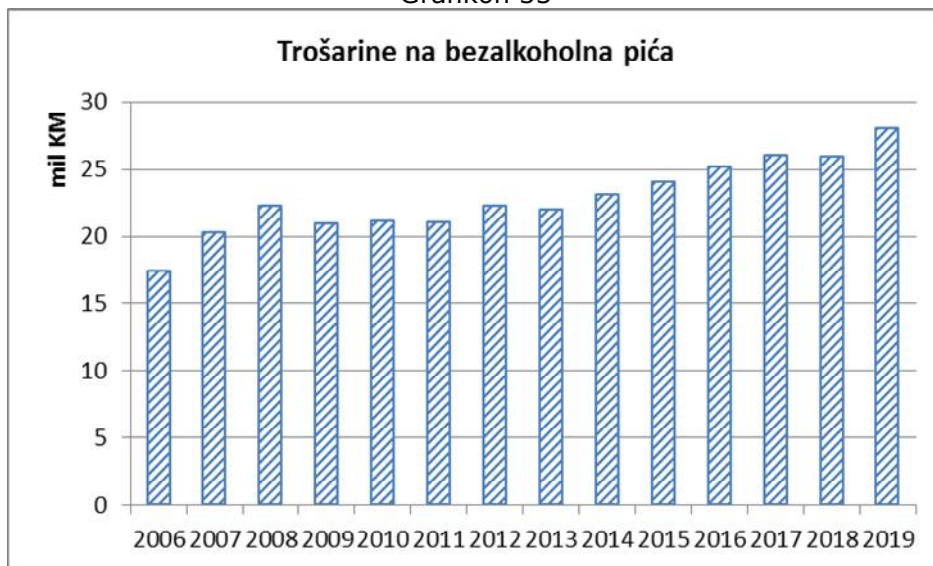
U 2019. ostvaren je rast prihoda od trošarina na alkohol i alkoholna pića od 4,1%, koje su svoj historijski minimum u nominalnom smislu imale 2014. Posljednjih pet godina došlo je do oporavka naplate, ali ne potrebnim tempom da bi se dostigli prihodi ostvareni u prvim godinama djelovanja UNO (Grafikon 32).

Grafikon 32

U naplati trošarina na bezalkoholna pića u 2019. ostvaren je rast od 8,9% (Grafikon 33). Primjetan je konstantan rastući trend u naplati ove vrste trošarina, tako da se može zaključiti da se radi o najvećoj naplati od osnutka UNO.

Grafikon 33

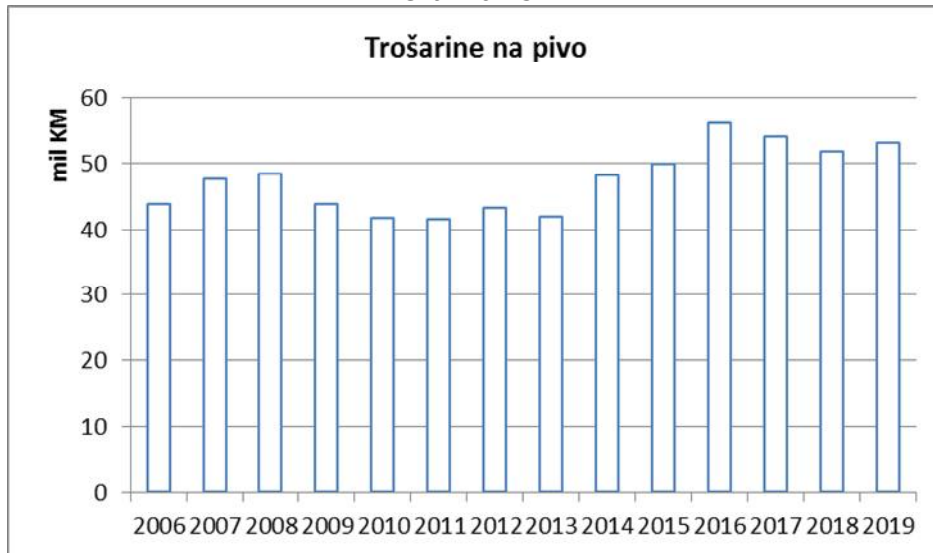

S druge strane, naplata trošarina na pivo je imala svoj historijski maksimum 2016. godine, kao rezultat uvođenja više stope trošarine, koju plaćaju uvoznici i domaće pivovare koje prelazi zakonski prag⁵. Od tada traje opadajući trend naplate prihoda od trošarina (Grafikon 34). U prvom kvartalu 2019. naplata prihoda od trošarina na pivo je bila veća za 12,2%, iz razloga što je početkom godine naplaćen dio starog duga po osnovu trošarina. Isključivanjem efekta naplate duga stopa rasta pada na svega 0,7%. U drugom kvartalu zabilježen je pad naplate od 10,2%. U drugom dijelu godine nastupio je oporavak naplate prihoda, tako da je u trećem kvartalu ostvaren

⁵ Od domaćih pivovara jedino „Banjalučka pivara“ ima godišnju proizvodnju piva koja premašuje prag od 400,000 hl, te, sukladno Zakonu, plaća višu trošarinu.

rast od 3,7%, a u četvrtom 9%. U konačnici, na razini godine ostvaren je rast od 2,5%, ali isključivanjem duga naplata prelazi u negativnu zonu rasta od -1,9%. Trošarine na uvozna piva imaju veći ponder u strukturi prihoda, no, rast od 2,7% u naplati ovih trošarina nije mogao značajnije neutralizirati negativne trendove u naplati domaće trošarine na pivo kod koje je ostvaren rast od 2,2%. Međutim, isključivanjem efekta naplate starog duga u naplati trošarina na domaća piva je zabilježen pad od 3,7%.

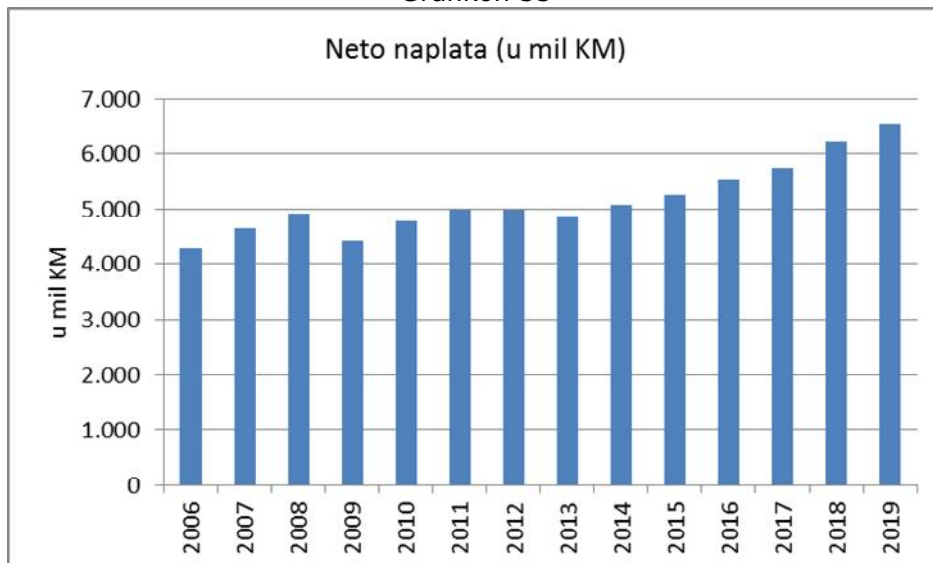
Grafikon 34

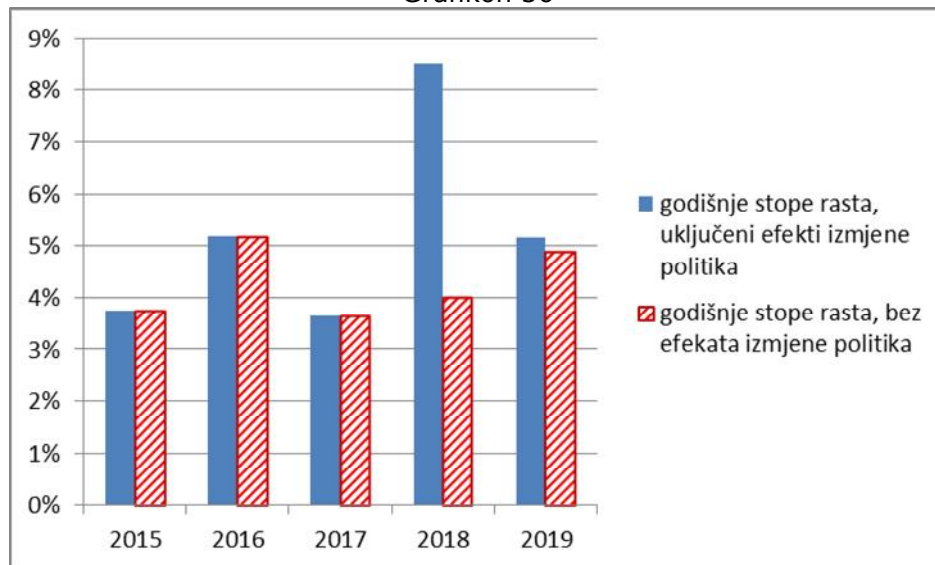
ZAKLJUČCI

Pregled godišnje nominalne naplate (Grafikon 35) pokazuje da je nominalno u 2019. naplaćen rekordni iznos prihoda od neizravnih poreza od osnutka UNO.

Grafikon 35

Grafikon 36

U 2019. zabilježen je rast prihoda od neizravnih poreza od 5,2%. Izmjene Zakona o trošarinama odrazile su se samo u siječnju 2019. donoseći 0,3 postotna boda rasta prihoda od neizravnih poreza. Ostali faktori rasta naplate prihoda u 2019. bili su sljedeći:

- rastuća potrošnja nerezidenata (dijaspora, turisti i osobe u tranzitu), posebice u ljetnoj sezoni, koja se odrazila na rast prihoda od PDV-a i trošarina na duhanske preradevine;
- konjunktura u građevinarstvu, u segmentu stanogradnje, dijelom financirana isplatama stare devizne štednje, koja je doprinijela rastu naplate PDV-a;
- promjena poslovne politike kompanija duhanske industrije koje su neočekivano povećale cijene cigareta pred konac godine, iako je proces povećanja stopa trošarina na cigarete okončan u 2019. Navedeni potez kompanija proizveo je prelijevanje prihoda od trošarina iz 2020 u 2019. doprinoseći rastu prihoda u 2019. sa 0,3 postotna boda.

Može se zaključiti da je stopa rasta prihoda od neizravnih poreza u 2019. na razini stope u razdoblju 2014-2017, dok visoka stopa rasta u 2018. predstavlja izuzetak zbog izmjene trošarinske politike u BiH. Navedena politika je donijela 4,6 postotnih bodova rasta prihoda u 2018. (Grafikon 36, efekti izmjene politika). Isključivanjem efekata izmjena Zakona o trošarinama u 2018. i 2019. naplata prihoda u posljednje tri godine dobija pravilan rastući trend.

Analiza raspodjele prihoda od neizravnih poreza za 2019. godinu

(Pripremila: Mirjana Popović, stručni savjetnik – makroekonomista)

Ovaj prilog predstavlja nastavak analize raspodjele prihoda od neizravnih poreza za razdoblje 2006-2018. godina – trendovi i struktura, koja je predstavljena u Biltenu dvobroj 168/169, srpanj/kolovoz 2019. godine. Osnovni cilj nastavka analize jesu kretanja raspodjele, uzimajući u obzir posljednje podatke o raspodjeli za 2019. godinu, sa posebnim osvrtom na prihode od putarina, odnosno na efekte primjene Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o trošarinama u Bosni i Hercegovini⁶.

⁶ „Službeni glasnik BiH”, br. 91/17; Zakonom o izmjenama i dopunama Zakonama o trošarinama iznos putarine za autoputeve povećan je sa 0,10 KM na 0,25 KM te se od 01.02.2018. godine na poseban podračun prikuplja putarina u iznosu od 0,25 KM po litri derivata koji se prodaju na tržištu Bosne i Hercegovine

1. Uvod

S obzirom da prihodi od neizravnih poreza čine najznačajniji udio u javnim prihodima u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: BiH), te dominantno učestvuju u strukturi proračuna svih razina vlasti u zemlji, dinamika punjenja Jedinственог računa i raspodjela tih sredstava, od presudnog su značaja. Zbog niske privredne razvijenosti zemlje, fiskalna stabilnost svih razina vlasti u BiH ovisi o raspodjeli prihoda od neizravnih poreza te je zbog toga raspodjela ovih sredstava od višestrukog značaja⁷.

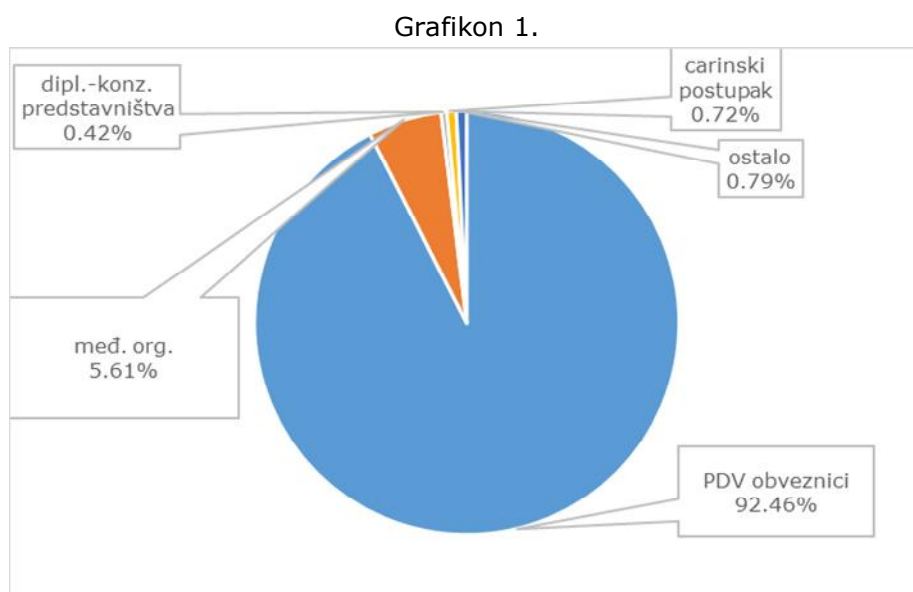
Složena i asimetrična struktura BiH zahtijeva složenu raspodjelu prihoda od neizravnih poreza. U skladu s tim, sustav raspodjele prihoda od neizravnih poreza poznaje dvije razine raspodjele:

- prva razina raspodjele, takozvana vertikalna razina (raspodjela na razini BiH) i
- druga razina raspodjele, takozvana horizontalna razina (razina raspodjele u okviru entiteta)

Fokus ove analize je na sustavu raspodjele po vertikalnoj strukturi, a sukladno propisanoj metodologiji i postupku raspodjele prihoda od neizravnih poreza koja je definirana Pravilnikom o izračunu koeficijenata doznačavanja entitetima⁸.

2.1. Raspodjela prihoda od neizravnih poreza za 2019. godinu

Prioritet u raspodjeli prihoda od neizravnih poreza prikupljenih na Jedinственог račun imaju povrati poreznim obveznicima. U grafikonu 1 prikazana je struktura povrata u 2019. godini u procentima.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH

Ukupan iznos koji je prikupljen na Jedinственог račun (PDV, carine, trošarine, putarina 0,15 KM) umanjuje se za iznos minimalne pričuve utvrđen sukladno Pravilniku o prikupljanju, sravnjenju, raspodjeli prihoda i izvještavanju⁹. Iznos koji se izdvaja za minimalne pričuve nužan je Upravi za neizravno oporezivanje BiH za kontinuiranu i nesmetanu isplatu povrata. U 2019. godini za

⁷ Prihodi od neizravnih poreza čine 43% konsolidiranih prihoda svih razina vlasti BiH, a udio neizravnih poreza u ukupnim poreznim prihodima iznosi 83%, te ukupan iznos poreznih prihoda institucija BiH potječe od neizravnih poreza podaci su MMF-a (IMF Country Report No. 18/39, February 2018.; Table 5a. General Government Statement of Operations, 2013-2018, p. 29)

⁸ „Službeni Glasnik BiH” br. 62/08

⁹ „Službeni Glasnik BiH”, br. 05/05

minimalne pričuve izdvojeno je 19,0% ukupno raspoređenih prihoda od neizravnih poreza (Grafikon 2).

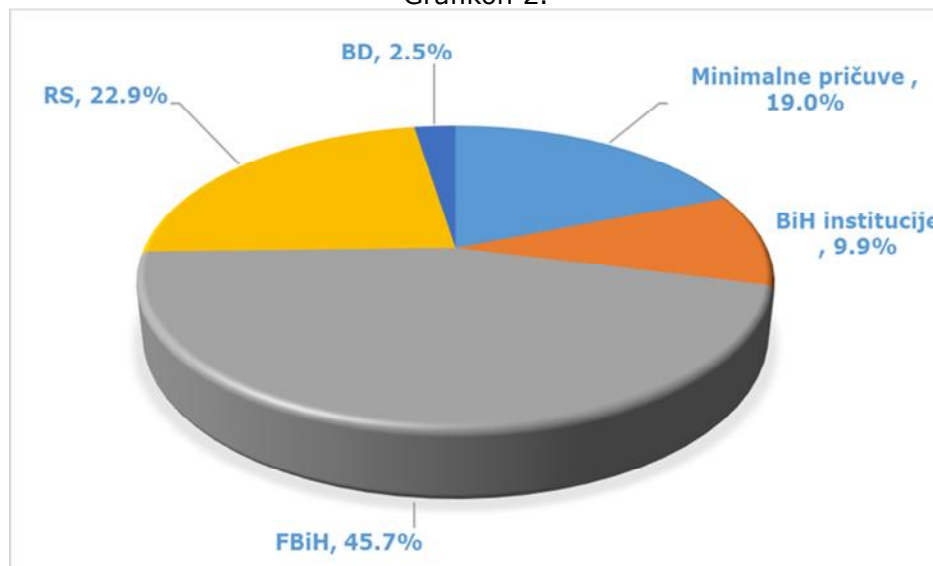
Iz grafikona 2 se vidi da se najznačajnije izdvajanje od 92,46% odnosi na povrat PDV-a poreznim obveznicima koji prema svojim PDV prijavama ostvaruju pravo na povrat, nakon čega slijedi izdvajanje od 5,61% koje se odnosi na povrat PDV-a po međunarodnim ugovorima.

Naredni korak u raspodjeli je doznačavanje pripadajućeg iznosa proračunu institucija BiH. Od 2012. godine iznos koji se u raspodjeli dodjeljuje proračunu institucija BiH je fiksni i u razdoblju 2012-2019 godina iznosi 750 milijuna KM godišnje¹⁰. U 2019. godini za proračun institucija BiH izdvojeno je 9,9% ukupno raspoređenih prihoda od neizravnih poreza (Grafikon 2).

Preostali iznos nakon odbijanja iznosa za minimalne pričuve i iznosa koji pripada proračunu institucija BiH predstavlja dio za raspodjelu entitetima i Brčko Distriktu. Koeficijenti raspodjele entitetima utvrđuju se na kvartalnoj razini, a predstavljaju odnos zbroja krajnje potrošnje iskazane u PDV prijavama obveznika na teritoriji danog entiteta, odnosno danog korisnika prihoda, i zbroja krajnje potrošnje iskazane u PDV prijavama na cijeloj teritoriji BiH. Koeficijent za raspodjelu Brčko Distriktu od polovice 2007. godine je fiksni¹¹. Od iznosa koji u raspodjeli pripada entitetima i Brčko Distriktu, prioritetno se izdvajaju sredstva za otplatu vanjskog duga.

Grafikonom 2 i 3 prikazan je procenat udjela u raspodjeli prihoda od neizravnih poreza po korisnicima u 2019. godini. U grafikonu 2 procenat raspodjele entitetima i Brčko Distriktu obuhvata iznos za financiranje vanjskog duga, a koji se oduzima od iznosa namjenjenog za raspodjelu entitetima i Brčko Distriktu, dok grafikon 3 prikazuje procenat raspodjele koji je u 2019. godini izdvojen za otplatu vanjskog duga.

Grafikon 2.

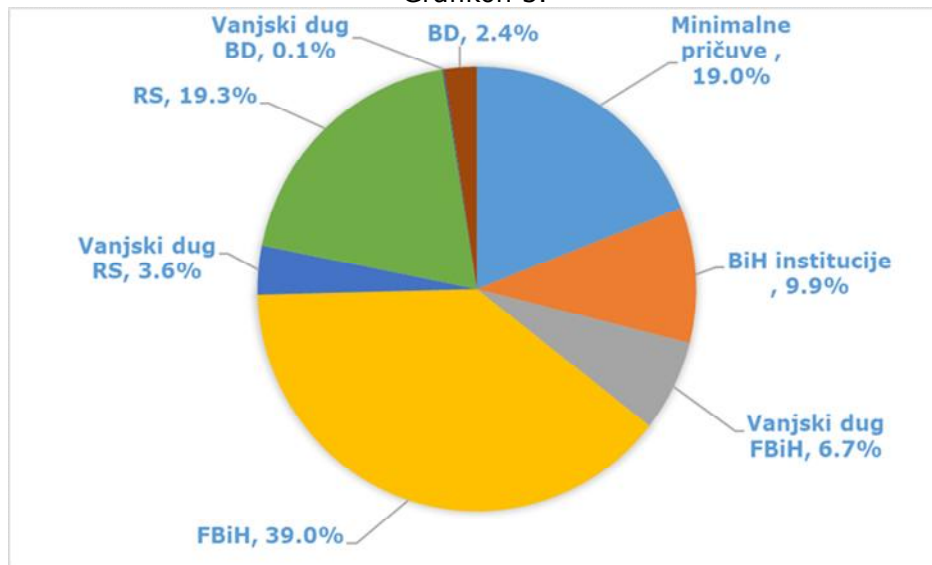

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH

¹⁰ Definisano Sporazumom o usvajanju dokumenta globalni okvir fiskalne bilance i politika u Bosni i Hercegovini; https://www.mft.gov.ba/srb/images/stories/budzet/gfo/2018/Sporazum%20GO_srp_pdf.pdf

¹¹ Visoki predstavnik je, štiteći fiskalnu autonomiju utvrđenu Konačnom arbitražnom odlukom, 01.06.2007. godine nametnuo fiksni koeficijent za Brčko Distrikt u visini od minimalno 3,55% ili najmanje 124 milijuna KM godišnje u apsolutnom iznosu

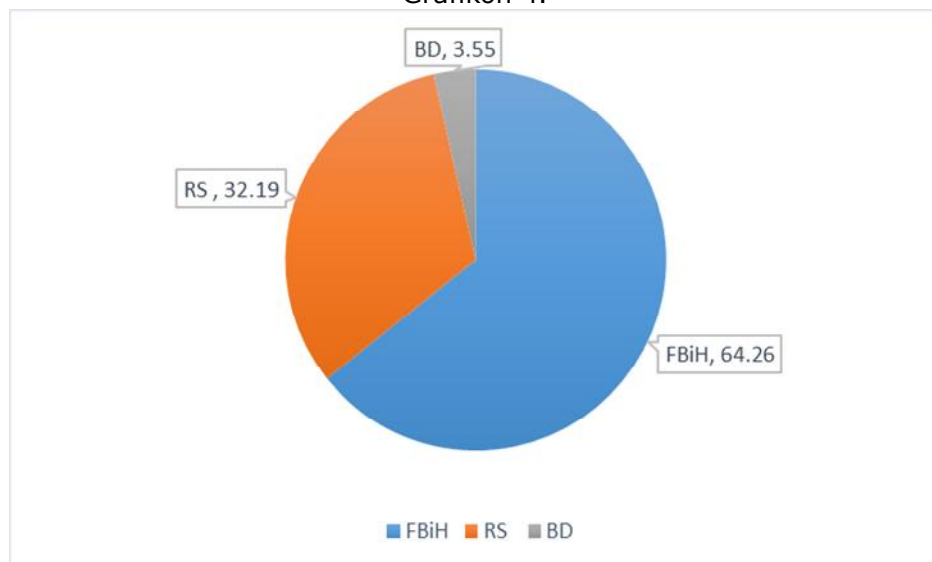
Grafikon 3.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH

Odlukom Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje BiH¹² utvrđeni su privremeni koeficijenti raspodjele sredstava sa Jedinstvnog računa za entitete i Brčko Distrikt za razdoblje travanj-lipanj 2017. godine, te su se isti koeficijenti primjenjivali i u 2019. godini, u sva četiri kvartala. Koeficijenti koji su se primjenjivali u 2019. godini prikazani su u grafikonu 4.

Grafikon 4.

Izvor: Odluka o utvrđivanju privremenih koeficijenata za raspodjelu sredstava sa Jedinstvenog računa

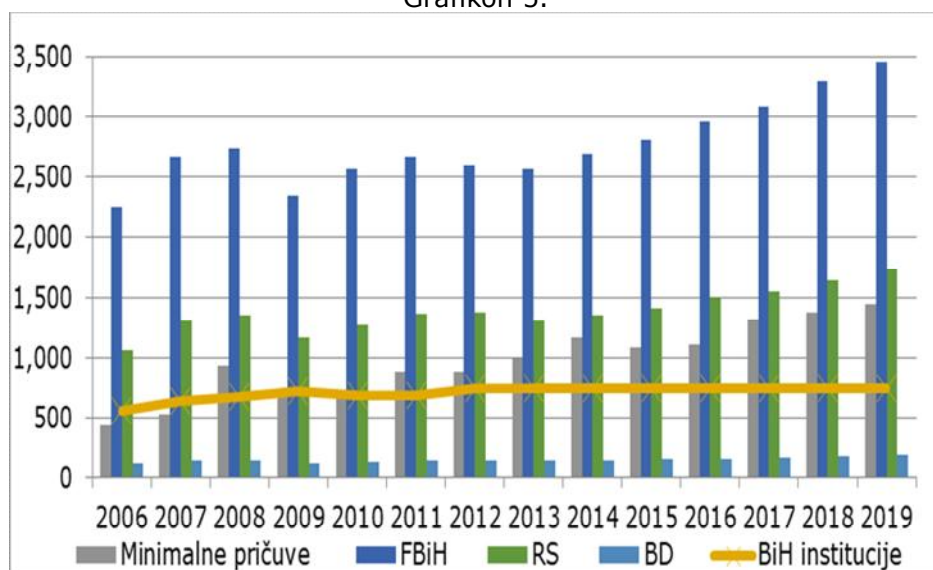
¹² Odluka o utvrđivanju privremenih koeficijenata za raspodjelu sredstava sa Jedinstvenog računa za razdoblje travanj - lipanj 2017. godine, „Službeni Glasnik BiH“, br. 42/17

2.2. Raspodjela prihoda od neizravnih poreza za razdoblje 2006-2019

2.2.1. Raspodjela bruto prihoda

U grafikonu 5 predstavljeno je kretanje raspodjele bruto prihoda od neizravnih poreza za razdoblje 2006-2019. godina u milijunima KM¹³. Bruto prihodi od neizravnih poreza su ukupni prihodi namjenjeni za raspodjelu, a koji obuhvataju iznos sredstava namjenjen za povrate. Iz podataka se vidi da je raspoređeni bruto iznos u 2019. godini veći za 70,2% u odnosu na 2006. godinu, kao i da je iznos bruto prihoda od neizravnih poreza namjenjen za raspodjelu u promatranom razdoblju najveći u 2019. godini. Najveći rast od 62,1% u 2019. godini u usporedbi sa 2006. godinom imao je udio Republike Srpske. U istom razdoblju udio Brčko Distrikta porastao je za 56,4%, a udio Federacije BiH za 53,7%.

Grafikon 5.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH

Iz podataka se vidi da je nakon početnog trogodišnjeg razdoblja rasta bruto prihoda od neizravnih poreza namjenjenih za raspodjelu (2006-2008. godina), a pod utjecajem globalne ekonomsko-financijske krize, došlo do naglog opadanja u 2009. godini. Ovakva pojava posljedično je povezana sa naplatom te je u ovom razdoblju zabilježen pad prikupljenih i raspoređenih prihoda¹⁴. Nakon šoka, iz grafikona se vidi da u razdoblju 2010-2013. godina dolazi do stagnacije, te se kretanje ukupne raspodjele bruto prihoda od neizravnih poreza značajnije ne mijenja. Od 2013-2019. godine iznos bruto prihoda namjenjen za raspodjelu entitetima i Brčko Distriktu ima tendenciju konstantnog rasta. Takođe, iz grafikona je u razdoblju 2012-2019. godina, vidljiv fiksni iznos raspodjele prihoda od neizravnih poreza prema institucijama BiH.

U tabeli 1 prikazana je raspodjela bruto prihoda od neizravnih poreza za razdoblje 2006-2019. godina u procentima. Iz prikazanih podataka, a u usporedbi sa drugim sudionicima u raspodjeli vidljive su promjene u strukturi raspodjele.

¹³ Iznos bruto prihoda isključuje naplatu namjenske putarine.

¹⁴ Pad prihoda od PDV-a koji su smanjeni zbog kretanja u vanjskoj trgovini, odnosno zbog visoko negativne stope rasta uvoza. Pad prihoda od carina uzrokovan je stupanjem na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa EU.

Tabela 1.

u %	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Indeks 2019- 2006
Minimalne pričuve	10.0	10.0	15.9	14.5	13.5	15.3	15.4	17.3	19.1	17.6	17.1	19.2	19.0	19.0	9.1
BiH Institucije	12.7	12.1	11.5	14.3	12.7	12.0	13.0	13.0	12.3	12.0	11.6	10.9	10.4	9.9	-2.8
FBiH	50.6	50.5	46.8	45.9	47.5	46.4	45.2	44.5	43.9	45.2	45.6	44.9	45.4	45.7	-4.9
RS	24.0	24.7	23.2	22.8	23.7	23.7	23.9	22.7	22.2	22.7	23.3	22.6	22.8	22.9	-1.1
BD	2.7	2.7	2.6	2.5	2.6	2.6	2.5	2.5	2.4	2.5	2.5	2.5	2.5	2.5	-0.2
Ukupno	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	0.0

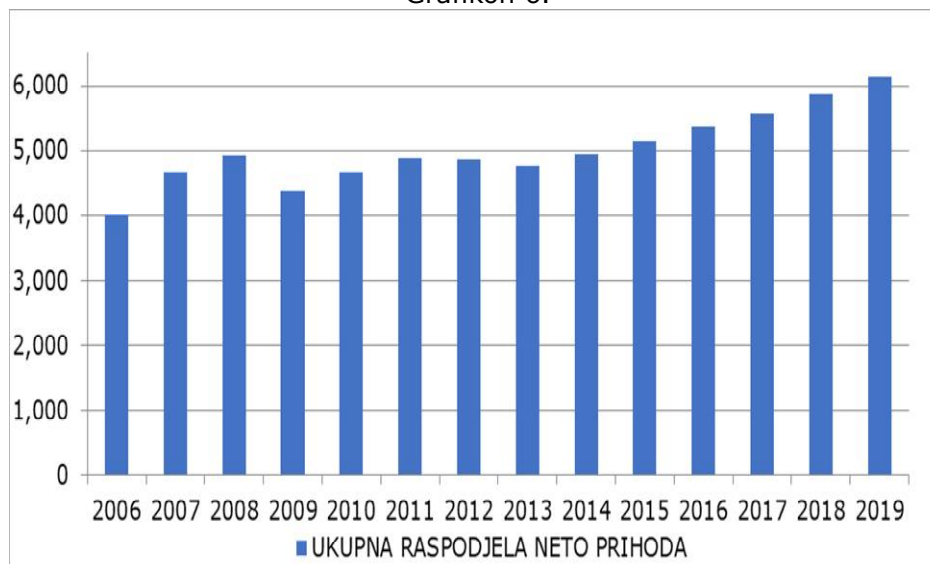
Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH

Procentualno najveći rast u raspodjeli u 2019. godini u usporedbi sa 2006. godinom odnosi se na minimalne pričuve (9,1 p.p.), dok je najveći pad zabilježen u raspodjeli bruto prihoda Federaciji BiH (-4,9 p.p.). Promatrajući prosjek koeficijenata za 2019. godinu u odnosu na početno razdoblje, odnosno 2006. godinu, primijeti se blago smanjenje udjela entiteta, Brčko Distrikta i institucija BiH u raspodjeli, te shodno tome, povećanje udjela raspodjele u korist minimalnih pričuva.

2.2.2. Raspodjela neto prihoda

Grafikon 6 prikazuje ukupno raspoređene neto prihode od neizravnih poreza za razdoblje 2006-2019. godina u milijunima KM. Neto prihodi od neizravnih poreza su prihodi namjenjeni za raspodjelu korisnicima nakon izvršenih povrata. Promatrajući dinamiku kretanja neto prihoda uočava se trend rasta uz povremene izuzetke 2009. i 2013. godine. Iznos neto prihoda od neizravnih poreza namjenjen za raspodjelu korisnicima u 2019. godini je najveći u promatranom razdoblju, dok je u odnosu na početno razdoblje, odnosno u odnosu na 2006. godinu veći za 53%.

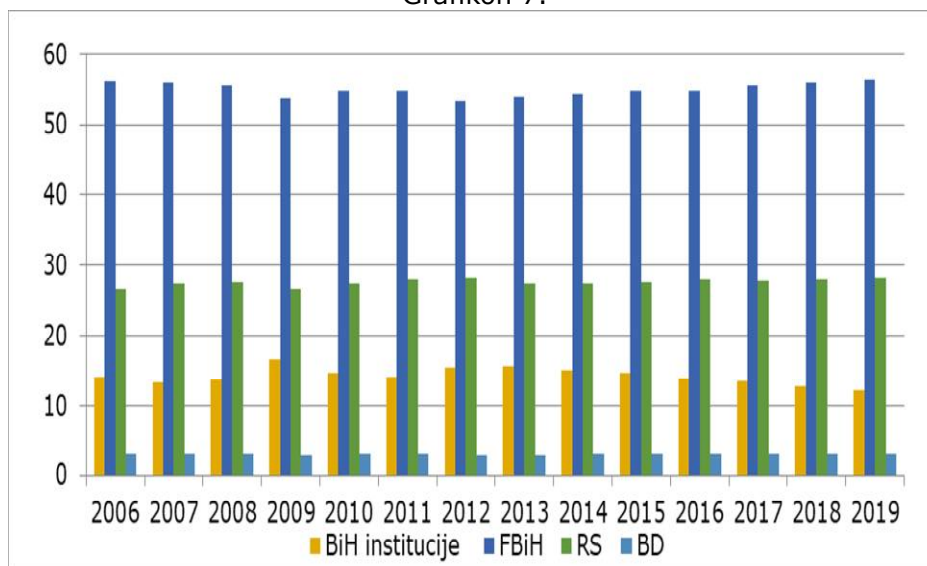
Grafikon 6.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH

Raspodjela neto prihoda od neizravnih poreza korisnicima u razdoblju 2006-2019. godina u procentima koja obuhvata institucije BiH, Federaciju BiH, Republiku Srpsku i Brčko Distrikt prikazana je u grafikonu 7.

Grafikon 7.

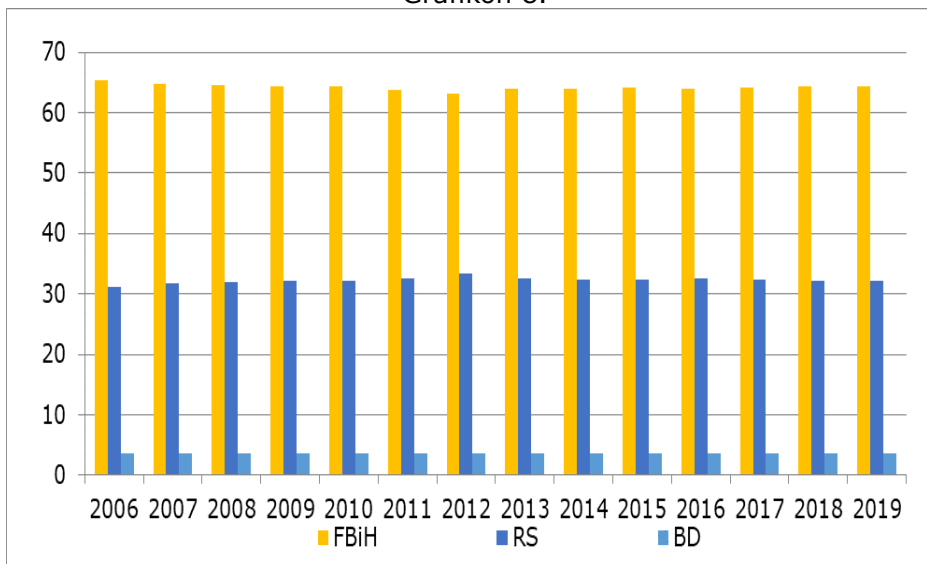

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH

Promatrajući dinamiku kretanja, podaci prikazuju fluktuacijski trend kretanja raspodjele entitetima. Takođe, od polovice 2007. godine, vidljiv je nepromjenjiv koeficijent za raspodjelu Brčko Distriktu. Federacija BiH ima najveći udio u raspodjeli, nakon čega je značajan iznos raspoređen Republici Srpskoj, zatim institucijama BiH, te Brčko Distriktu.

Grafikon 8 prikazuje raspodjelu neto prihoda od neizravnih poreza entitetima i Brčko Distriktu u razdoblju 2006-2019. godina koja je prikazana u procentima, a nakon izdvojenog iznosa koji prilikom raspodjele pripada institucijama BiH.

Grafikon 8.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH

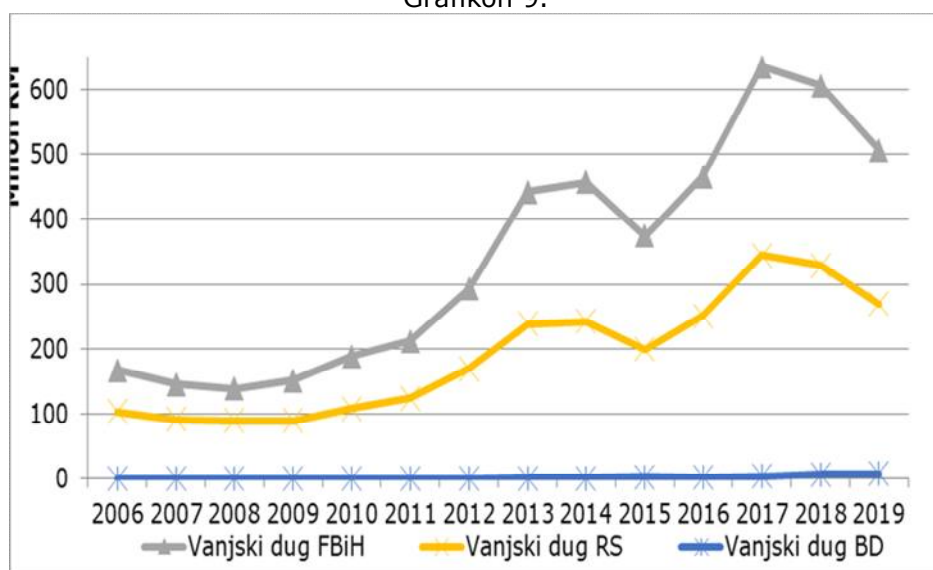
U promatranom razdoblju Federacija BiH je ostvarila najveći koeficijent raspodjele u 2006. godini, a najmanji u 2012. godini, što dovodi do obrnutog kretanja za Republiku Srpsku, a s obzirom na

fiksni koeficijent za raspodjelu koji od polovice 2007. godine pripada Brčko Distriktu. Ukoliko promatramo raspodjelu neto prihoda od neizravnih poreza u 2019. godini u odnosu na 2006. godinu kao početnu, odnosno baznu godinu, primijetimo smanjenje koeficijenta u Federaciji BiH u korist Republike Srpske (-1,14 p.p.).

2.3. Vanjski dug

Povećanje raspodjele prihoda od neizravnih poreza namijenjenih za financiranje vanjskog duga ukazuje na povećanu otplatu vanjskog duga stranim vjerovnicima. Iz grafikona 9 vidi se kretanje raspodjele prihoda od neizravnih poreza namijenjenih za financiranje vanjskog duga u promatranom razdoblju.

Grafikon 9.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH

Iznos raspodjele za otplatu vanjskog duga Brčko Distrikta u promatranom razdoblju konstantno ima tendenciju rasta, dok su, promatrajući entitete, vidljive promjene koje se dešavaju u skladu sa ranije preuzetim međunarodnim obvezama i dinamikom otplate vanjskog duga. Iako je zaduženost zemlje na međunarodnom financijskom tržištu dostigla svoj maksimum u 2014. godini, najznačajnija otplata vanjskog duga entiteta evidentirana je u 2017. godini kada je i otplaćen najznačajniji dio duga međunarodnim vjerovnicima¹⁵. U skladu s tim, od 2017-2019. godine vidi se kako iznos namijenjen za otplatu vanjskog duga entiteta, a koji se raspodjeljuje iz prihoda od neizravnih poreza, postepeno smanjuje. S obzirom na navedeno, tendencija smanjenja otplate vanjskog duga entiteta nužno ne predstavlja manju zaduženost entiteta, već predstavlja dinamiku otplate¹⁶.

Tabela 2 prikazuje procenat udjela entiteta i Brčko Distrikta u ukupnim izdvajanjima za otplatu vanjskog duga. Promatrajući kretanje vanjskog duga primjetno je povećanje izdvajanja sredstava u Federaciji BiH kao i blago povećanje u dijelu izdvojene raspodjele u Brčko Distriktu, te shodno tome smanjenje izdvojenih sredstava u Republici Srpskoj za 2019. godinu, a u odnosu na 2006. godinu. Ista dinamika kretanja primjećuje se ukoliko se 2019. godina poredi sa prethodnom godinom.

¹⁵ <https://www.imf.org/external/np/fin/tad/exportal.aspx?memberKey1=75&date1key=2019-12-31&category=EXC>

¹⁶ U posljednjih nekoliko godina, došlo je do „prekomponovanja” entitetskih zaduženja, odnosno do smanjenja vanjskog duga, te povećanja zaduženosti u zemlji.

Tabela 2.

u %	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Vanjski dug FBiH	61.64	61.10	60.67	62.58	63.39	63.13	63.43	64.94	65.18	65.01	64.71	64.54	64.34	64.52
Vanjski dug RS	38.35	38.86	39.28	37.36	36.57	36.84	36.54	34.94	34.60	34.49	34.93	34.99	34.90	34.40
Vanjski dug BD	0.00	0.04	0.06	0.05	0.04	0.04	0.03	0.12	0.21	0.50	0.36	0.46	0.76	1.08
Ukupno	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH

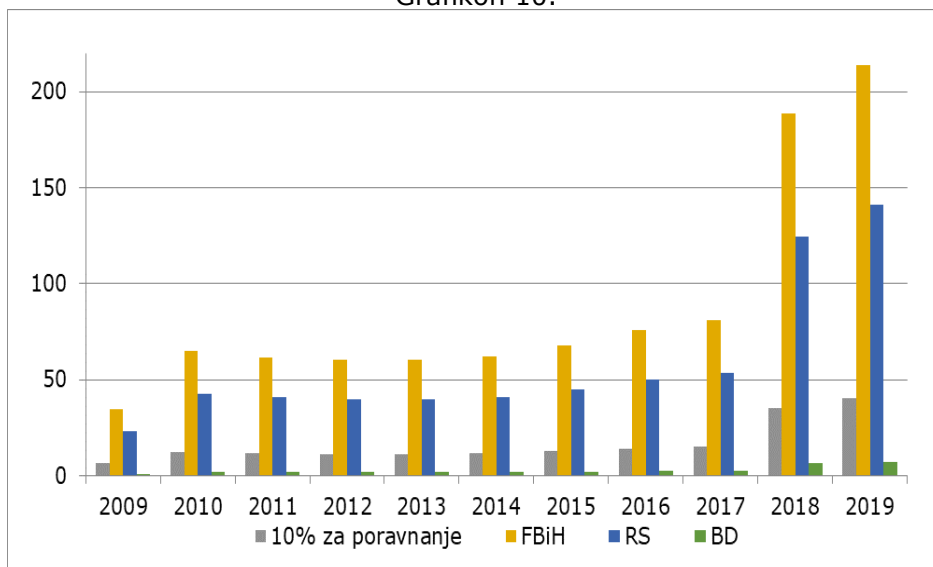
2.4. Raspodjela prihoda od putarine za autoceste

Nakon početka primjene Zakona o trošarinama u BiH¹⁷, Upravni odbor Uprave za neizravno oporezivanje BiH donio je Odluku o privremenoj raspodjeli prihoda od putarine za autoceste¹⁸ (u daljem tekstu: Odluka). Prema Odluci, prihodi se prikupljaju na poseban podračun u okviru Jedinstvenog računa, te od ukupno prikupljenih prihoda, 10% ostaje na podračunu Jedinstvenog računa i služi za poravnanje prihoda po utvrđivanju konačne metodologije raspodjele, dok se preostalih 90% dijeli između entiteta i Brčko Distrikta prema utvrđenim procentima (Federacija BiH 59%, Republika Srpska 39%, Brčko Distrikt 2%).

Odluka se primjenjivala do 01.02.2018. godine, odnosno do početka primjene novog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o trošarinama u BiH¹⁹ (u daljem tekstu: Zakon), kojim je iznos putarine za autoceste po litri derivata koji se proda na tržištu BiH, a koji se prikuplja na poseban podračun Jedinstvenog računa, povećan sa 0,10 KM na 0,25 KM.

Nakon početka primjene novog Zakona, donesena je i nova Odluka o privremenoj raspodjeli prihoda od putarine za izgradnju autocesta i izgradnju i rekonstrukciju drugih cesta²⁰, a kojom je propisana ista metodologija raspodjele kao što je bila propisana prethodnom Odlukom.

Grafikon 10.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH

¹⁷ „Službeni glasnik BiH”, br. 49/09, 49/14 i 60/14

¹⁸ „Službeni glasnik BiH”, br. 102/09

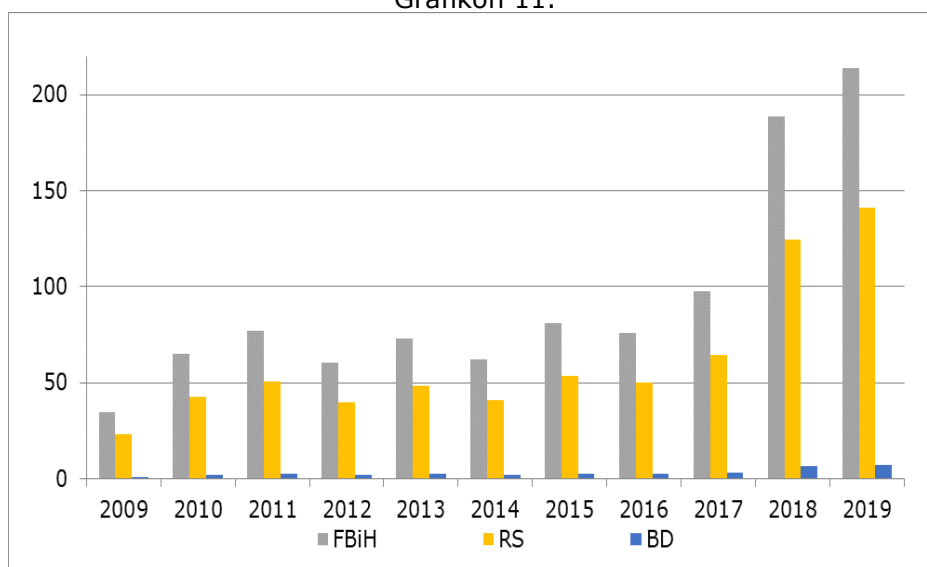
¹⁹ „Službeni glasnik BiH”, br. 91/17

²⁰ „Službeni glasnik BiH”, br. 50/18

U grafikonu 10 prikazan je iznos koji je prema propisanoj metodologiji u skladu sa Odlukom o privremenoj raspodjeli prihoda od putarine za autoceste i Odlukom o privremenoj raspodjeli prihoda od putarine za izgradnju autocesta i izgradnju i rekonstrukciju drugih cesta, raspoređen u vremenskom razdoblju 01.07.2009-31.12.2019. godine u milijunima KM. Iz grafikona se vidi raspodjela prihoda od putarine za autoceste koja je, srazmjerno propisanim koeficijentima, raspoređena u promatranom vremenskom razdoblju.

Iznos od 10% se prema Odluci o privremenoj raspodjeli prihoda od putarine za autoceste i Odluci o privremenoj raspodjeli prihoda od putarine za izgradnju autocesta i izgradnju i rekonstrukciju drugih cesta ostavlja na podračunu Jedinственог računa i služi za poravnanje prihoda po utvrđivanju konačne metodologije raspodjele, nakon čega se ovaj iznos akumulira do donošenja Odluke Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje BiH o privremenoj raspodjeli prihoda od putarine za autoceste koja su ostala na podračunu Jedinственог računa.

Grafikon 11.

Izvor: Podaci Uprave za neizravno oporezivanje BiH

Tako je Upravni odbor Uprave za neizravno oporezivanje BiH u razdoblju 01.07.2009-31.12.2019. godina, donio četiri Odluke o privremenoj raspodjeli prihoda od putarine za autoceste koja su ostala na podračunu Jedinственог računa²¹. U skladu sa ovim Odlukama, u 2011., 2013., 2015. i 2017. godini je sa podračuna Jedinственог računa izvršena raspodjela dijela akumuliranog iznosa namijenjenog za poravnanje, te je iz grafikona 11 vidljivo znatno povećanje ukupno raspoređenih prihoda entitetima i Brčko Distriktu u ovim godinama.

Grafikon 11 prikazuje iznos koji je prilikom redovite raspodjele raspoređen entitetima i Brčko Distriktu, uvećan za iznos raspodjele prema Odlukama o privremenoj raspodjeli prihoda od putarine za autoceste koja su ostala na podračunu Jedinственог računa, u milijunima KM.

U promatranom razdoblju, najznačajnije izmjene jesu zakonske izmjene u iznosu putarine za autoceste. Tek u 2019. godini može se vidjeti potpuni efekat izmjene Zakona na godišnjoj razini, jer Zakon nije bio u primjeni svih dvanaest mjeseci 2018. godine.

²¹ „Službeni glasnik BiH”, br. 83/11; „Službeni glasnik BiH”, br. 62/13; „Službeni glasnik BiH”, br. 67/15; „Službeni glasnik BiH”, br. 45/17

Iz razloga što su podaci za 2009. godinu polugodišnji, godišnji podaci prihoda od putarine uporedivi su za razdoblje 2010-2019. godina.

Promatrajući godišnje podatke uporedivost je moguća u razdoblju 2010-2017. godina kada se primjenjivao isti iznos putarine za autoceste po litri derivata 0,10 KM. Tako u ovom razdoblju, iz podataka u grafikonu 10 koji prikazuje raspodjelu prihoda od putarine korisnicima bez raspoređenog iznosa prema Odlukama o privremenoj raspodjeli prihoda od putarine za autoceste koja su ostala na podračunu Jedinstvenog računa, nisu primjetne značajne oscilacije. U razdoblju 2010-2017. godina značajnije oscilacije mogu se primijetiti u grafikonu 11 u godinama kada su se desile dodatne raspodjele. U navedenom razdoblju, u 2017. godini zabilježen je najznačajniji iznos za raspodjelu prihoda od putarine za autoceste, a što je povezano sa naplatom ovih prihoda.

Iz grafikona 10 i grafikona 11, vidi se da je iznos raspodjele u 2018. i 2019. godini znatno veći u odnosu na prethodno razdoblje, a s obzirom na zakonske izmjene. U 2019. godini, ukupno raspoređeni iznos prihoda od putarine najveći je u odnosu na prethodno razdoblje, te je znatno veći u odnosu na 2017. godinu kada je zabilježen najveći raspoređen iznos prije izmjene zakona.